

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 27
18/2012
12. máj 2012

L'udovít Štúr

ZALOŽIL EUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

Cena 0,50 €

Historické Stoly národnej dohody MS
Strana 4.

Žitňanská alebo Frešo?
Strana 5.

Marek Maďarič
exkluzívne pre SNN
Strana 6.

Slováci neboli fašisti ani komunisti
Strana 10.

Čitateľské fórum
Strana 11.

SLOVO O SLOVENSKU

Netušim, či kvety orgovánu vydržia až do ôsmeho mája. Možno na severe v Turci, na Liptove či pod Duklou. Patrím s pokorou medzi tých, ktorým orgován symbolizuje slobodu. Aj keď akúsi inú „slobodu“ sa mi počas celého aktívneho života vždy ktosi snažil vnucovať. Sformovala sa u nás na Slovensku hlučná samozvaná oligarchia, ktorá rozhodovala, čo si má človek myslieť, aby myslel správne a vyhovujúco. Títo ľudia nás radi poučujú o tom, čo je sloboda, a že sloboda je to, čo si o fungovaní života myslia oni. „Krutosť tejto oligarchie a jej schopnosť vykonávať verejné popravy je smutne známa. Každý, kto sa jej dostane do cesty, je nepriateľom slobody, pretože koniec koncov prekáža voľnému vyjadrovaniu názorov.“ Ideologickí koryfeji a im v prachu či bahne mediálnej prízemnosti slúžiaci nohsledi nás dokonca trestajú, ak neprevoláme slávu tomu, koho oni za vlajkonosiča slobody vyhlásili. Jedni vyhodnotením zo zamestnania, iní verejným lynčováním. Mimochodom, myšlienku v kurzíve nevyslovil nikto iný ako kardinál Ratzinger. Túžim, pre seba i pre Slovensko, túžim pri orgovánovej spomienke na vojnové oslobodenie aj po oslobodení „demokratickom“. „Ako prijímajú zastupiteľské orgány rozhodnutia? Kto by ešte dnes veril tomu, že proces rozhodovania sa skutočne riadi záujmami dobra spoločnosti? Kto by spochybňoval silu osobitných záujmov, ktorých špinavé ruky vidno stále častejšie? Aj to sa pýta Jozef Ratzinger. Verím tiež na symboly.

Nová politická moc na Slovensku nastúpila 4. apríla. A programové vyhlásenie vlády ponúkla spolu s orgovánmi. V Turci, tam, kde sa ešte pamätajú na Martina Benku, ešte budú kvitnúť. Pripomeňme si ho jeho radou: „Nenadrapovať sa, neliežť privysoko, nehľadať krásu v prázdnote, ale zveľaďovať ju a tešiť sa z nej tam, kde je: medzi ľuďmi, v živote.“

Ivan BROŽÍK

Matičiarci žiadajú o účinnú pomoc slovenskému školstvu na celom území nášho štátu

Slováci a vlastenci opäť na pamätnom mieste dejín

IVANKA PRI DUNAJI (Text a foto: Dušan D. KERNÝ) – Vlastenecká dvadsiata druhá pochôdzka po slovenskom juhu vyvrcholila blízko miesta tragického skonu generála Milana Rastislava Štefánika pri mohyle v Ivanke výzvou. Za prítomnosti najvyššieho ústavného činiteľa a najvyššieho veliteľa ozbrojených síl organizatori vyzvali vládu a parlament, aby prijali program pomoci slovenskému školstvu na celom území Slovenskej republiky. Program sa musí zamerať najmä na výchovu školskej mládeže k vlastenectvu a pozitívnemu vzťahu k národným dejinám.

Podľa matičných organizátorov toto má byť kľúčová priorita novej vlády, jej programu a jej činnosti. Výzva odznela na záver pôsobivej slávnosti v predvečer 93. výročia tragickej smrti generála Štefánika a jeho talianskeho sprievodu pri návrate do vlasti neďaleko mohyly, ktorá sa stala posvätným miestom Slovákov na celom svete. Osobnosť generála Štefánika spája – ukázala to mimoriadne výrazne účasť na matičnom podujatí, na ktorom sa podpísali miestne odbory Matice slovenskej vedno s obecnými úradmi a so základnými a strednými školami. Na slávnostnom kladení vencov pri

buste M. R. Štefánika v Ivanke pri Dunaji a na slávnosti pri mohyle sa zúčastnil prezident republiky Ivan Gašparovič, minister obrany Martin Glvač, predseda Bratislavského samosprávneho kraja Pavol Frešo, predseda Matice slovenskej Marián Tkáč, predstaviteľ Mladej Matice Peter Sabo, predstavitelia veteránov „červených bariet“, medzi nimi dlhoročný matičiar Jaroslav Rezník, predstavitelia talianskeho, francúzskeho a českého veľvyslanectva. Protokolárne to bolo doteraz najvýznamnejšie podujatie dlhoročných matičných aktivistov v tomto roku.

(Viac na 2. strane)

Na odovzdávaní vencov na mieste úmrtia M. R. Štefánika sa zúčastnil aj M. Tkáč.

Slováci odišli do Škandinávie s cieľom zlepšiť pošramotenú povesť nášho hokeja

Šampionát zatiaľ sledujeme bez eufórie

BRATISLAVA (Igor MRÁZ – Karikatúra: Ivo CHADŽIEV) – Plnou parou vpred sa už rúti hokejový vláčik v Helsinkách a v Štokholme. Šestnásť mužstiev už odohralo do soboty 12. mája v skupinách, keď vyjdú naše noviny, vyše 36 zápasov. Niektoré družstvá sa radujú viac, iné menej podľa toho, aké dosiahli výsledky. O hokeji však vieme, že majstrovstvá sveta (MS) sa vlastne začínajú až po tejto povinnej rozcvičke – od 17. mája vo štvrtfinále. Nič sme teda nezmeškali, aby sme o hokeji a majstrovstvách nemohli napísať, keď sa už pomaly s turnajom najslabšie mužstvá lúčia. Aký bol teda doteraz turnaj a aký ešte bude?

Nad svetovým hokejom zaviali po dlhom čase v Škandinávii nové vetry. Vznikol nový systém, o ktorom hovoria odborníci aj fanúšikovia, že je lepší, než bol ten starý. Zaujímavejší, prehľadnejší, jednoduchší, spravodlivejší. Šestnásť najlepších hokejových štátov rozdelili programátori do dvoch osemčlenných skupín, v ktorých hrajú súper každý s každým, a štyri najúspešnejšie mužstvá postupujú do sféry vyvolených, kde sa už dá hrať o medaily i o účasť na OH 2014 v Soči. Nebude sa hrať „križom“ ako v minulosti, ale každá štvorica (od 17. mája) spôsobom prvý v tabuľke so štvrtým a druhý s tretím. Semifi-

nále bude od 19. mája v Helsinkách a aj tu platí, že úspešnejšie mužstvo bude mať slabšieho súpera. Potom 20. mája rozdadajú najlepším medaily. Keď budú mať dve mužstvá tabuľky rovnaký počet bodov, rozhodne výsledok vzájomného zápasu. Ak bude stav duelu nerozhodný, bude sa predlžovať podľa dôležitosti zápasov na 5, 10 či 20 minút. Ak sa nerozhodne, traja hráči z každého mužstva uskutočnia samostatné nájazdy až do rozhodnutia.

Slovenské mužstvo zatiaľ podáva výborné výkony. Najviac potešila výhra s tímom USA zloženým z hviezdnych hráčov NHL.

(Viac na 2. strane)

3 OTÁZKY PRE: Stanislava HARANGOZÓA, víťaza národnej súťaže k OH v Londýne

• **Patrite k renomovaným slovenským výtvarným umelcom s pozoruhodným registrom ocenení tvorby a obdivuhodnou prezentačnou aktivitou doma i vo svete. S byľkou zveľičenia možno o vašom poslednom úspechu povedať, že ste sa stali prvým slovenským olympijským víťazom tohtoročného celosvetového sviatku športovcov v Londýne. Mohli by ste ho priblížiť?**

Medzinárodný olympijský výbor vyhlásil k Hrám XXX. olympiády 2012 v Londýne celosvetovú výtvarnú súťaž, do záhlavia ktorej vložil pojmy – dokonalosť, priateľstvo a rešpekt. Do národného kola prihlásili autori 216 prác a v kategórii profesionálov popri priestorovej realizácii akademického sochára Juraja Horvorku v cieľi – dokonalý výkon členovia odbornej poroty prisúdili medzi plošnými prácami prvenstvo môjmu dielu Šport a olympijské hodnoty v technike pastelu a akrylu.

K športu mám blízko. Dlho som aktívne hrával futbal. Istý čas som bol i kapitánom dorastencov v rodných Komjaticiach. Športová tematika sa nezriedka objavuje aj v mojich dielach. V roku 1986 som vytvoril rozmernú maľbu na drevo a

kamennú mozaiku pre Stredisko vrcholového športu v Bojniciach a nedávno som maľbou na drevo dotvoril vstupný priestor FTVŠ UK v Bratislave. Mal som česť vystaviť kolekciu svojich diel počas OH v Pekingu...

• **Za reprezentáciu Slovenska možno považovať aj to, že práve vaše práce dotvárali expozíciu SR na EXPO v Šanghaji, vystavovali ste v Soule, Lisabone, Moskve, Belehrade, vo Varšave, v Bonne, Budapešti, ale aj v Londýne, ktorý ako jediné mesto na svete bude hostiteľom OH po tretíkrát (1908, 1948). Aké motívy ste použili na vyjadrenie tohtoročných jubilejných XXX. letných olympijských hier?**

Kompozícia predstavuje jeden veľký štadión, v centre je symbolika olympijských kruhov, kolektívnych športov a ihrísk. Divák tu nájde fragmenty futbalového, hádzanárskeho, basketbalového ihriska, bazénov, atletických dráh, piktogramy jednotlivých odvetví, ale aj ústretovo podaných rúk, čo je vyjadrenie myšlienky mieru a priateľstva.

• **Čo teraz čaká víťazné práce z národných súťaží a kde ich môžu záujemcovia vidieť?**

Vitálne diela národných súťaží postupujú do medzinárodného kolokvia a tie najlepšie budú vystavené v sídle MOV vo švajčiarskom Lausanne a počas LOH zaiste aj v Londýne. Kedy ich uvidíme na Slovensku, neviem...

Zhovárať sa Emil SEMANCO

R - 2012021

NEOGRAFIA
MARTIN
www.neografia.sk

ISSN 0862-8823

9 770862 882007

Matičiar žiadajú o účinnú pomoc slovenskému školstvu na celom území nášho štátu

Slováci a vlastenci opäť na pamätnom mieste dejín

Medzi veteránmi bol aj dlhoročný matičiar a spisovateľ J. Reznik (prvý sprava).

(Dokončenie z 1. strany) – Pod výzvu sa podpísala aj dlhoročná starostka Ivanky a opora matičných podujatí Magdaléna Holcingerová. Ide o podporu vý-

chovy k vlastenectvu a podporu slovenského školstva na celom území Slovenskej republiky. Výzvu si vypočuli vysokí ústavní činitelia a hostia, ako aj pred-

stavitelia diplomatického zboru. Podľa starostky M. Holcingerovej Historická spoločnosť roky udržuje okolie mohyly a odkaz M. R. Štefánika zasiali do tisícov mladých srdc.

■ CHARIZMATICKÁ OSOBNOSŤ

Minister obrany Martin Giváč okrem iného pripomenul verejnosti, že muž, ktorý najväčší príspevek k vzniku slobodnej republiky, v ktorej sa Slováci po prvýkrát v svojich dejinách stali štátotvorným národom, zahynul 4. mája 1919 pri katastrofe, ktorej príčiny neboli doteraz hodnoverne vysvetlené. Minister bol jediným rečníkom, ktorý tento fakt pripomenul.

Kancelár prof. Milan Čič v mene prezidenta zdôraznil, že Štefánik bol veľký vlastenec a vzdelanec s veľkou mravou a štátoprávnou charizmou. Má zásluhu o slovenský národ a zohral závažnú úlohu, keď sa rozhodlo o osudoch české-

ho národa. Miesto jeho osobnej tragédie je aj miestom tragédie národnej.

■ VĎAKA ORGANIZÁTOROM

Predseda Matice slovenskej Marián Tkáč poďakoval organizátorom, o. i. predsedovi MO MS v Dunajskej Lúžnej Stanislavovi Bajaníkovi, za už dvadsiaty druhý vlastenecký pochod. Pripomenul, že v príprave na budúcoročné 150. výročie vzniku Matice slovenskej sa rodia nové tradície, najmä celoslovenská Národná púť na Devín na pamäť misie sv. Cyrila a sv. Metoda. Prítomní mnohé odbory Mladej Matice chcú niesť generálovo meno. Predseda Bratislavského samosprávneho kraja Pavol Frešo, ktorý podporil matičné podujatie na Devíne i vlasteneckú pochôdzku v Ivanke, tak ako všetci upozornil na výnimočné postavenie a odkaz M. R. Štefánika v našich národných dejinách:

„Zachránil existenciu slovenského národa, bez jeho pričinenia by ťažko vzniklo Československo tak, ako sme ho poznali. Ideami zápasu za slobodu, bez ktorej niet demokracie, sa inšpirovali Slováci v roku 1944, ako aj v roku 1968 a v roku 1989. Bez slobody niet demokracie a ani jedno nie je zadarmo.“

Predstavitel' Mladej Matice Peter Sabo vo vystúpení zdôraznil, že pre odbory Mladej Matice je M. R. Štefánik nielen jedným z najvýznamnejších politikov začiatku 20. storočia, ale jeho vlastenecký odkaz je čoraz aktuálnejší a naliehavější. Slávnosť vyvrcholila prednesom hymnickej piesne Nad Tatrou sa blýska – dlhoročný matičiar, sólista opery SND Ivan Ožvát však fascinoval prítomných iným textom: „To Slovensko vstalo, putá si strhalo, nad našim Kriváňom slniečko sa smeje, už nám ožili, splnilo sa naše nádeje...“

Slovenské mužstvo odišlo na turnaj s cieľom zlepšiť pošramotenú povesť nášho hokeja

Hokejový šampionát zatiaľ sledujeme bez eufórie

(Dokončenie z 1. strany) - Pre nás Slovákov je nemilé, že musíme konštatovať, ako naše mužstvo kráča v ostatnom desaťročí nadol. V roku 2002 boli naši junáci v Göteborgu majstri sveta, zavládol hokejový ošiaľ, celý kolektív si myslel, že prišlo nové obdobie a po rôznych peripetiách a kvalifikáciách je slovenský hokej tam, kam patrí – medzi medailistami a prípadnými favoritmi na ďalšie veľké podujatia. Prišiel však trhový mechanizmus, silno sa narušil slovenský systém prípravy majstrov, nepribúdali a nepribúdajú štadióny, odišlo veľa funkcionárov, štát prestal byť nekontrolovateľnou pokladnicou, rapídne sa znížil počet talentov, niet silnejších sponzorov, mužstvá živoriva a zanikajú, kto má lepšie nabrúsené korčule uteká

za hranice, najmä do Ameriky, a doma máme najvyššiu súťaž na nízkej úrovni. Preto je hokej v biede.

■ OTRASENÁ DÔVERA

Minulý rok sa podujalo Slovensko na zorganizovanie majstrovstiev sveta v Bratislave a v Košiciach. Šampionát sa vydaril, hokejové veľičiny nás chválili. Okolo nášho najsilnejšieho mužstva sa vytvorila gloriola, vznikol ošiaľ (aj zásluhou všetkých médií), prišli všetci hráči zo zahraničia, všetci, aj spoza mora, sa chceli ukázať a stať sa doma hrdinami. Fanúšikovia im to prisudzovali, vopred im vešali na krk medaily, najradšej tie zlaté, veď sme doma a naši hrajú na svetovej úrovni, dokonca majú kanadsko-amerického trénera Glena Hanlona,

to predsa musí vyjsť. Lenže prišlo veľké sklamanie. Hviezdné mužstvo také silné, aké sme ešte v samostatnom Slovensku nemali, sklamať sa na celý čiar. Padlo takmer na samé dno, obsadilo až desiatu priečku, najhoršiu v rokoch samostatnosti.

Aj hokej je šport, stáva sa to, ale tento pád bol príliš krutý. Po dlhoročnom škikmone lete dolu sa stal slovenský hokej iba priemerný a zaradil sa medzi Bielorusko, Dánsko, Kazachstan, Nórsko, Lotyšsko, o Nemecku či Švajčiarsku škoda hovoriť. Veď naše mužstvo prehralo v príprave a väčšinou doma so spomenutými Dánmi, Nórmami, samozrejme s Rusmi i Čechmi, spolu šesť zápasov v rade. Štyri roky za sebou, od roku 2007 v Moskve,

nebolo naše mužstvo na MS medzi ôsmimi poslednými, teda v play off. Odcestovalo však a hrá o zlepšenie svojej povesti a najmä o účasť v najlepšej osmičke, teda v štvrtfinále, aby malo zabezpečenú účasť na Olympijských hrách 2014 v Soči. M. Šatan hovorí: „Musíme hrať poctivejšie hokej.“ Ale aký je to?

■ VIDITELNÉ NEDOSTATKY

Máme málo veľkých es, ktoré by mohli aj samotné vyhrať zápasy. Spomeňme len Cháru, Handzusa, Graňáka, Šatana. Nie sú celkom zdraví, a to je rozhodne brzda najvyšších výkonov. Mužstvo je málo skúsené, má päť nováčikov a málo skúsených brankárov. Pre zranenia a ospravedlnenia sa dostalo do radov mužstva šesť hráčov zo slo-

venských mužstiev – Laco, Šatan, Hudáček, Haščák, Miklík, Špirko a z nich sú traja nováčikovia. Spoza mora je päť reprezentantov, rovnaký počet z českej ligy, z ruskej KHL šesť a zo severských štátov štyria. Nikto zrejme nebude tvrdiť, že hráči sú optimálne zohraní a budú fungovať ako švajčiarske hodinky.

Desaťročná strata dôvery sa nedá získať iba tak šmahom ruky. Bude to zrejme chcieť veľa trpezlivosti a najmä drobnejšej, ale zásadovej práce v našom hokeji. I presvedčenia hokejových miliónárov čo znamená vlastenectvo, charakter a reprezentácia vlasti. Aj v tomto smere má náš hokej trhliny, preto nemôžeme mať veľké oči. Iba sa pomaly snažiť dostať sa opäť aspoň medzi prvú svetovú osmičku.

VŠIMLI SME SI

Komentátorské povýšenectvo

Slovákom akosi nezadržateľne, aj keď neprávom, pripisujú medzi ich vlastností nacionalizmus. Paradoxne, najviac sa v tomto smere usilujú exponenti našich prapodivných treťosektorových organizácií. Ale nie o tom povestnom špinení do vlastného hniezda je týchto pár riadkov.

Nie sú ani o Francúzsku, kde sú prejavy vlastenectva také markantné a najmä úprimné, že odnárodnený, zglobalizovaný a čoraz viac bezprizorný svet ich považuje za najväčších šovinistov a

nacionalistov Európy. Je celkom zreteľné, že u našich susedov v Česku z podhubia akejsi dlhoročnej, takmer rasovej nadradenosti intenzívne vyrastá arogancia, šovinizmus a etnická neznášanlivosť. To nikto z tamojších „humanistov“ nechce vidieť. Samozrejme, nemožno paušalizovať. Medzi Čechmi a určite aj medzi obyvateľmi Moravy je drvivá väčšina skvelých, moderných

ľudí. Ale ak sa počas hokejového stretnutia medzi Českom a Slovenskom z obrazovky verejnoprávnej českej televízie ozve z úst komentátora Martina Hostáka takýto dôvetok za nevydarenou akciu nášho hokejistu Barteka: „... a má to, slovenskej šmejd!“, potom zdravý a najmä slušný a civilizovaný rozum zostane stáť. Neospravedlní to ani následné chabé vysvetľovanie, že to nebolo určené do mikrofónu a že to vykľadlo, a že... Ak by sa to stalo v obrátenom garde a za „šmejda“

by bol na Slovensku v médiách označený nejaký občan od našich západných susedov, to by sa spustila lavina rozhorčených výrokov tých našich „najspravodlivejších“, to by bolo reči o slovenskom nacionalizme! Inak – aj ja ho odsudzujem, ale nielen ten slovenský. Akýkoľvek, tentoraz hoci aj český.

Ján ČERNÝ
Foto: archiv

Program kabinetu oponenti kritizujú za to, že nesie prvky štátotvornosti

Vraj nacionalistické časti vo vládnom vyhlásení

Vláda Roberta Fica v Národnej rade Slovenskej republiky na jej prvej májovej schôdzi presadila programové vyhlásenie. Slovensko má rozvojový dokument, ktorý určuje, ako aj v kontexte svetovej krízy a napriek predchádzajúcou vládou vyrabovaným rezortným rozpočtom pokračovať v znižovaní štátneho deficitu pri zabezpečení fungovania štátu a istôt jeho občanov. Obsahuje dôležité prvky štátotvornosti i vlastenectva pretavené do ekonomických vízií.

Viaceri politológovia sa zhodli, že dokument je nadštandardný v tom, že vznikol po rozsiahlych rokovaníach so sociálnymi partnermi, zamestnávateľmi, Zdruzením miest a obcí Slovenska, s akademickou a vedeckou obcou, cirkvami a Jednotou dôchodcov Slovenska. To doteraz nepatrilo k politickej kultúre na Slovensku. „Chápeme, že opozícia ťažko znáša, že programové vyhlásenie vlády vzniklo po intenzívnom sociálnom dialógu so širokým okruhom sociálnych partnerov,“ reagoval na všeobecné námietky opozície riaditeľ Tlačového a informačného

odboru úradu vlády Erik Tomáš.

■ KONSOLIDÁCIA FINANCIÍ

Vláda má ambíciu konsolidovať verejné financie s cieľom dostať deficit verejných financií v roku 2013 pod tri percentá HDP. Chce stimulovať hospodársky rast a zabezpečiť cenovú stabilitu. Dala si za cieľ znížiť vysokú nezamestnanosť mladých ľudí a systematicky začať riešiť problém dlhodobej, najmä regionálnej nezamestnanosti. Za domácu

AKTUÁLNE

úlohu si na najbližšie štyri roky dala aj to, čo štát robí štátom – skvalitňovať a zvyšovať vzdelanie občanov, venovať mimoriadnu pozornosť kultúre a kultúrnosti – teda venovať sa aj tým oblastiam, ktoré na prvý pohľad neprinášajú peniaze, ale zostávajú za nimi historické hodnoty pre ďalšie generácie. Programové vyhlásenie vlády v oblasti vzdelávania predstavuje doslova obrát oproti doterajšej filozofii reforiem školstva. Pri úspešnej implementácii môžu tieto zámery vyriešiť niektoré

z čiastkových problémov regionálneho a vysokého školstva i vedy.

■ OBYČAJNÍ PREKVAPILI

Igor Matovič a jeho „obyčajní“ ľudia ako jediní predstavitelia opozície zaujali pri posudzovaní PVV nadstranický prístup. „Držím palce aj Smeru a nehanbím sa to povedať, ale de facto Slovensku, aby Smer svoj volebný zámer splnil,“ povedal Matovič. Pretože ak bude strana Smer-SD vládnym program plniť, bude to podľa neho pre ľudí dobré. Väčšinou pozitívne hodnotenie získalo PVV aj od politológov s výnimkou Miroslava Kusého, ktorý sa od istého času nedokáže povzniesť ponad svoju nenávisť voči všetkému, čo nie je pravdicové. Aj napriek pozitívnemu hodnoteniu zo strany politológa Ábela Ravasza však zarazilo jeho tvrdenie, že „sú tam aj isté nacionalistické pokusy, ako napríklad potreba posilnenia štátneho jazyka“. Toto predsavzatie zo strany vlády však možno naopak maximálne triezvo hodnotiť ako štátotvorné. **(ib)**

Dokázal ľudí strhávať, ale aj balamutiť

Roman MICHELKO

Málokedy sa mi stáva, že by som písal komentár s takou nostalgiou a s takými zmiešanými pocitmi ako práve teraz. Správa, že Vladimír Mečiar po dvadsiatich dvoch rokoch opúšťa politiku, si však určite komentár zaslúži. Ak by som ho mal charakterizovať jednou vetou, asi by znela, že Vladimír Mečiar bol veľkou, i keď v istom zmysle tragickou osobnosťou slovenských dejín. Asi je to tak, že keď Boh či príroda (podľa svetonázoru čitateľa) niekomu niečoho nadelí viac, z iného mu uberie. Presne to je prípad Vladimíra Mečiara.

Všetci si pamätáme, ako neprehliadnuteľne a robustne vstúpil do slovenskej politiky. Bezpochyby to bol najtalentovanejší politik svojej gene-

rácie. Ostatných prekračoval minimálne o hlavu, svojich politických rivalov doslova zatienoval. Svoj politický zenit prežival okolo roku 1992. V našich dejinách už ostane natrvalo zapísaný ako politik, ktorý využil historickú chvíľu, aká sa opakuje možno raz za niekoľko generácií, a dovedol Slovensko k samostatnosti. V tom čase naplno prejavil svoj politický talent, pracovitosť, vytrvalosť. O jeho schopnostiach sa čoskoro začali tradovať historiky. Všetky body programu vlády mal dokonale naštudované, často vedel o predlohách viac než ministri, ktorí ich predkladali. Iste si ešte mnohí spomenú na povestné press kluby, v ktorých dokázal s ľahkosťou a eleganciou excelovať.

Vladimír Mečiar bol typom ľudového politika, dokázal sa ľuďom prihovárať ich jazykom, ľudia mu verili, mnohí ho doslova milovali. Bohužiaľ, veľmi skoro sa ukázala aj odvrátená stránka jeho povahy. Okolo každého úspešného človeka sa

KOMENTÁR

vždy vyrojí množstvo karieristov, konjunkturalistov, pochlebovačov a ľudí s nie celkom čistými úmyslami. Začiatok jeho konca nastal vtedy, keď sa obklopil práve takýmto typom ľudí a naopak, kritických ľudí, ktorým išlo primárne o vec a ktorí mali odvahu hovoriť mu do očí aj neprijemné veci, od seba vytesňoval. Vždy, keď začne líder vnímať oponentúru ako osobný

útok a dá prednosť bezcharakterným pochlebovačom, je to začiatok jeho konca. Navyše Mečiar predovšetkým v rokoch 1994 – 1998 veľmi spolarizoval slovenskú spoločnosť. Urobil aj viacero ťažkých politických chýb, resp. za svojej vlády sa nevedel vyvarovať kauzám, ako bolo zavlečenie Michala Kováča mladšieho, kauza Gaulieder, ktoré mobilizovali jeho odporcov. To vyvolalo vznik veľmi silnej a zahraničím veľmi štedro podporovanej opozície, ktorá bola taká silná, že v konečnom dôsledku už neumožnila Mečiarovi come back.

Napriek tomu, ak by Mečiar v roku 1998 skutočne odišiel z politiky, odišiel by ako hviezda prvej kategórie. Zdá sa však, že moc je príliš silná droga a nedokázal jej odolať. Navyše s poklesom úspešnosti strany klesala aj jej programová a osobnostná ponuka. Postupne stranu opúšťali populárne osobnosti, pričom najviac sa jej to vypomstilo v roku 2002, keď zo strany odišiel Ivan Gašparovič, ktorý ho neskôr v prezidentských voľbách

(ako menšie zlo) porazil. Práve rozkol tesne pred voľbami a vznik HZD znamenal pokles preferencií HZDS z 30 na sotva 20 percent. V tieni Mečiara nedokázal vyrásť jeho prirodzený nástupca. Logickým a prirodzeným korunným princom sa zdal byť Sergej Kozlík a pred takými piatimi až desiatimi rokmi by do toho iste aj išiel. Nestalo sa. Stranu potom postupne opúšťali ďalší potenciálni lídri – Vojtech Tkáč, Tibor Mikuš. Viliama Vetešku od straneckej exkomunikácie zachránila len ťažká choroba.

Voľby v roku 2006 boli posledným varovaním, že ak sa strana zásadne nezreformuje a nenájde nového akceptovateľného lídra, bude to jej posledné obdobie v parlamente. Je fakt, že strana prešla na úrovni podpredsedov omladením, bohužiaľ len generačná výmena nestačila. HZDS nemalo nového dôveryhodného vodcu a ani špecifický program, ktorý by oslovil aj nových voličov. HZDS tak po dvadsiatich rokoch pravdepodobne končí spolu s Mečiarom.

Opozícia prijala rolu skaziteľa

Oto BALOGH

Priority novej vlády sú zariadené. Kabinet R. Fica spája výkon mandátu, ktorý dostal od voličov, s realizáciou viacerých kľúčových úloh obsiahnutých v Programovom vyhlásení vlády na roky 2012 – 2016. Medzi ne patria: zmiernenie dosahu krízy a posilnenie istôt ľudí, konsolidácia verejných financií na úroveň trojpercentného deficitu HDP v roku 2013, zníženie nezamestnanosti mladých ľudí a riešenie problému vysokej regionálnej nezamestnanosti, zabezpečenie hospodárskej stability a rozvoja Slovenska, konsolidácia verejného zdravotníctva s akcentom na jeho finančnú stabilizáciu, zlepšenie vymožitelnosti práva a likvidácia korupcie, posilnenie

spoluzodpovednosti za plnenie strategických cieľov Európskej únie pri súčasnom presadzovaní oprávnených záujmov Slovenska, efektívne využívanie prostriedkov z európskych fondov na modernizáciu a rozvoj štátu a spoločnosti a založenie dlhodobých tendencií pre zlepšenie kvality života a pre náš sociálny, hospodársky environmentálny a vedecko-technický rozvoj. Nová vláda chce byť otvorená všetkým sociálnym partnerom prostredníctvom novovytvorenej Rady solidarity a rozvoja, v ktorej chce komunikovať o podobe šetriaceho balíčka.

Politicky jednofarebná vláda disponuje mimoriadne silným mandátom od občanov voličov.

Ich očakávanie zodpovedajú miere dôvery, ktorú prejavili v predčasných parlamentných voľbách. Možno aj preto vládnym kabinetom stavil na odlišný spôsob riadenia spoločnosti, než sme boli doteraz zvyknutí. Naznačil isté postupové kroky, ale ich

POZNÁMKA

konkrétne pretavenie do praxe chce realizovať v sociálnom dialógu so zamestnávateľmi, s odbormi, cirkvami, akademickou a vedeckou obcou, so ZMOS-om a s Jednotou dôchodcov Slovenska, bez konfrontácie s pravcovou opozíciou, ktorá má o riadení štátu pochopiteľne iné predstavy.

Reakcie opozície na Programové vyhlásenie vlády nesú všetky znaky frustrácie zo straty pozícií. Predstavitelia jednotlivých opozičných strán sa predbiehajú v kritike programových zámerov novej vlády a maľujú jeden čierny scenár budúcnosti Slovenska za druhým. Ľuďi varujú pred sklamaním, vládu obviňujú z alibizmu, ustupovania od predvolebných sľubov a dávajú jej prívlastok vláda stagnácie. Mimoriadne aktívna v tomto smere je SDKÚ-DS. Jej preferencie sa podľa aktuálneho interného prieskumu, ktorý si strana dala urobiť, pohybujú pod hranicu štyroch percent. Podpredsedníčka strany a jedna z kandidátov na predsednícke kreslo L. Žitňanská označila telefónny zoznam za zaujímavé čítanie než Programové vyhlásenie vlády a ako amatérska veštkyňa vyhlásila, že nový kabinet si nastavil latku tak, aby ju mohol preskočiť. Predseda poslaneckého klubu strany L. Kaník už vie, že prichádza vláda, keď majú ľudia istotu, že

sa nebudú mať lepšie. V SDKÚ-DS sú však presvedčení, že ľudia majú nárok na to, aby mohli normálne žiť.

Súhlas je namieste, až na to, že ľudia mali nárok normálne žiť aj za predchádzajúcej vlády, ktorej lídrom modrá strana bola. Ale nežili. Istoty, ktoré im bývalá vláda ponúkla, mali podobu vysokých ziskov zdravotných poisťovní, kolapsu zdravotníctva a daňového systému, Goril, platinových sietí, kšeftovania okolo budov daňových úradov, rozkrádania štátnych hmotných rezerv, opakovaného rozdávania miliónov eur na odmeny na ministerstvách, dehonestovania lekárskej obce, neplnenia sľubov zdravotným sestram, ignorovania sľúbenej podpory slovenských výrobcov a vzájomných hádok, ktoré viedli k pádu vlády. Aj preto treba „jóbovky“ opozície brať s rezervou. Zlyhala vo chvíľach, keď mala dokázať, že si dôveru zaslúži. Dnes je vládne kormidlo v rukách SMER-u. Verme, že ho bude otáčať správnym smerom.

AKO BOLO, ČO BOLO

Môj priateľ, skvelý herec Vilo Polóni chodieval kedysi dávno s tetkou predávať do Krupiny ríbezle. Okrem toho, že jej pomáhal pri poháňaní somára a vláčení košov, mal ešte jednu vážnu úlohu. Tetka ho nútila, aby na mincier s ríbezľami prihadzoval gulôčku, čím zvyšoval hmotnosť tovaru. Nábožensky vychovaný chlapec vedel, že podvádžanie je hriech, preto zaprotestoval: „Tetka, jedno z Božích prikázání hovorí: Nepokradneš!“

„Nič sa ty neboj, Vilmuš. Veď sa ospovedáš!“ odvrkla tetka.

Pred vyše päťsto rokmi prispela prešporská meštianka pani Agneša na krížiacku výpravu do Svätej zeme. Asi to neurobila pre nič za nič. Musela mať niečo za ušami. Za darované dukáty dostala patričnú potvrdenku. Dňa 11. mája roku Pána 1480 jej ju vypísal kanonik Dómu sv. Martina ctihodný Johannes

Han de Wep. V tomto dokumente sa píše: „Osvedčujeme týmto, že vznešená Agneša z Bratislavy sa zaviazala, že peniazmi prispeje do zbierky na uskutočnenie výpravy proti bezbožným Turkom nepriateľským voči kresťanskému národu, ktorá sa pripravuje na podnet spomínaného pána

všetkých vykonaných a vyznaných hriechov. Zároveň môže dosiahnuť vo svätom jubilejnom roku odpustenie dávnych hriechov počas života a v hodine smrti úplné omilostenie.“

Čo je v tomto dokumente najdôležitejšie? V časti Spôsob rozhrešenia sa hovorí, že po spovedi dotýčnú oslobod-

š jej manželom a okráda ju tak o časť domácich rozkoší. Jej skutočný hriech ostal navždy spovedným tajomstvom a ona vážnou meštiankou. To, čím sa previnila, nemohla odhaliť ani historička Eva Frimová, ktorá opísala prípad Bratislavskej odpustkovej listiny v Historickej revue č. 6, roč-

loš. Sfušoval predaj SPP. Už len pri podpísaní zmluvy bola Slovenská republika ľahšia o sedem miliárd slovenských korún. Nestalo sa nič. Potom dosadil do daňového úradu svojich expertov, ktorí úspešne „rozdrbali“ celý daňový systém štátu. Keď to prasklo, pán minister sa vykrútil v štýle „ja nič, ja muzikant“. Na doriešenie „omylu“ stačilo, keď pán minister vyjadril sklamanie nad tým, že zlyhali jeho najbližší bývalí spolupracovníci Ďurajka, Krnáč a Mikulčík. Potom sa televíznym divákom ospravedlnil. Jeho hovorca vyhlásil, že tým je to vybavené.

No čo, však sa ospovedal – možno by komentovala jeho postup Vilova tetka. Keby ju v jej dobe pristihli pri tom, ako podvádza na trhu, tak by ju strčili za pár korún do „šatlavy“. Rovnako by ju postihli aj dnes. Miliardy bývalého ministra financií však odleteli a nedeje sa nič. Žeby niekomu zaplatil odpustky ako kedysi pani Agneša?

Žeby sa znovu predávali odpustky?

Peter VALO

legáta.“ Veľadôstojný pán Johannes Han de Wep tým myslel pápežského legáta Jána Aragónskeho, ktorý bol bratom kráľovnej Beatrix – druhej manželky Mateja Korvína. Ďalej sa v liste hovorí: „Vyhlasujeme, že sa môže skrze vhodného, ľubovoľne vybrať spovedníka oslobodiť od vyobcovania z cirkvi a od

uje od všetkých vykonaných a vyznaných hriechov. K nim sa samozrejme započítavajú aj tie, na ktoré pani Agneša pozabudla. Z dokumentu dôstojného pána kanonika sa nedozvieme, od čoho sa chcela oslobodiť meštianka. Či zahla manželovi susedom alebo len otráвила slúžku, o ktorej si myslela, že spáva

nik 1995. Pre vážnú meštianku bolo v onej chvíli najdôležitejšie niečo iné. Za svoje „vycálované bubáky“ mohla dožiť svoj život v pokoji a odchádzať z tohto sveta s pocitom, že je z hľadiska Božej spravodlivosti čistá.

Ako funguje odpúšťanie hriechov dnes? Napríklad bývalý minister financií Ivan Mik-

Matica má nezastupiteľný podiel v zápase za slovenskú identitu a štátnosť

Historické matičné Stoly národnej dohody 1990 - 1992

Stanislav BAJANÍK - Foto: Eduard ĎUĎA

BRATISLAVA (Stanislav BAJANÍK) – Kým do roku 1989 o. i. podliehala Matica slovenská kontrole bývalého komunistického režimu, eštablíckym praktikám, štátnej regulácii, po roku 1989 hoci ešte ako štátna inštitúcia sa rozhodla v komplikovanej politickej, spoločenskej situácii poskytnúť svoj neutrálny priestor novým politickým stranám a hnutiam na spoločné dohody pre ďalší vývoj politického, národného a spoločenského života.

Názorová roztrieštenosť politických strán vyvolala potrebu otupovať hroty, zblížovať postoje v zásadných otázkach slovenskej národnej a štátnej identity. S tým bezprostredne súvisela renovácia ústavnosti už v rukách niekoľkých politických strán. Voľba padla na organizovanie Stolov národnej dohody MS v refektárii kláštora františkánov, bývalého sídla matičných pracovísk v Bratislave.

■ ZA SUVERENITU A ZVRCHOVANOSŤ

Na prvom Stole národnej dohody MS 9. októbra 1991 (zúčastnené politické strany a hnutia – HZDS, KDH, SNS, MKDH, SDĽ, SZS, SNDH, DS, VPN) došlo k prvému významnému stretnutiu, kde MS tlmočila svoje predstavy a kroky na prehĺbovanie dovtedy potieranej suverenity a zvrchovanosti slovenského národa v spoločnom štáte, odsúdila pokusy o atomizáciu Slovenska, najmä slovenského juhu, kritizovala federatívne jednostranné iniciatívy z českej strany, vyzvala zúčastnené politické štruktúry k zásadovejším, autoritatívnejším a suverénnejším postojom v slovensko-českých vzťahoch. Väčšina zúčastnených akceptovala matičné zásady a prisľúbila o nich rokovať na svojich politických grémiách. Zaujala tiež kladný postoj k matičným iniciatívam zintenzívniť ochranu krajiny, prírody, kultúrneho dedičstva a zhodla sa v názore, že nastolené matičné iniciatívy by sa mali prerokovávať nielen na politickej, ale aj na odbornej úrovni.

Druhý Stôl národnej dohody MS 17. januára 1992 už reflektoval na

intenzívne spoločenské a politické pohyby na pôde spoločného štátu s tým, že popri iných matičných aktivitách (Šurany, celonárodné zhromaždenia) MS podporovala spoločenské i politické volanie po prijatí Deklarácie SNR o zvrchovanosti SR a Ústavy SR.

SR, školstva, kultúry, suverenity a zvrchovanosti Slovenska. Zúčastnení predstavitelia politických strán (KDH, ODU-VPN, DS, HZDS, SZS, SNDH, MNI, MKDH, SDĽ, SNS, Spolužitie) prijali záver, že budú presadzovať zásadu, aby sa pripravila ústava, ktorá bude mať pečať

zvolanie Stola národnej dohody MS 10. júna 1992, kde sa MS usilovala presvedčiť víťazné politické subjekty (HZDS, SNS, SDĽ...), aby sa suverenity a štátnosť stali konečným cieľom politického vývoja SR. Jeden z piatich originálov Deklarácie vlastni Matica slovenská, ústava kodifikuje slovenčinu ako štátny jazyk. Prvého januára 1993 bola vyhlásená samostatná Slovenská republika.

■ HISTORICKÉ ROZHODNUTIE

Na pozadí búrlivého decembra sa 17. 12. 1992 uskutočnil štvrtý Stôl národnej dohody MS (HZDS, SNS, SDĽ; ospravednení KDH, MKDH, Spolužitie), na ktorom sa už prerokovávali postupy ďalších emancipačných krokov, oblasť kultúry, slovenského zahraničia ako integrálnej súčasť slovenského národa, ochrany identity a kultúrneho dedičstva a problémov jazykovo zmiešaných oblastí SR. MS poďakovala poslancom FZ za historické rozhodnutie kultivovaného zániku ČSFR. Súčasne uznala akceptáciu generálneho pardonu vyhláseného MS na sviatok sv. Cyrila a Metoda 5. júla 1992, v ktorom sa politické strany zaviazali konať pre prosperitu Slovenska a Slovákov vo všetkých sférach života.

V roku 1993 – 2006 zvolala Matica slovenská ďalšie Stoly národnej dohody MS na riešenie vývoja samostatnej SR. Toto úsilie Matice možno právom považovať za jeden z jej najvýznamnejších a najoriginálnejších národných úspechov v jej histórii.

■ DAR MATICI SLOVENSKEJ

Na jej pôde sa už diskutovalo o princípoch matičného návrhu Preambuly novej Ústavy SR (materiál MS pre SNR pripravil R. Kalický), viacerých článkoch novej Ústavy SR, najmä čo sa týka posilnenia funkcie slovenčiny ako štátneho jazyka, ochrany kultúrneho dedičstva, zabezpečenia dovtedy potieraných prirodzených práv Slovákov na jazykovo zmiešaných oblastiach

suverénneho, zvrchovaného a medzinárodne právneho subjektu SR na čele s prezidentom ako hlavou štátu. Súčasne tlmočila požiadavku ešte z Memorandových osláv v roku 1991, aby sa národ a politické sily, Slováci doma i vo svete spojili za vytvorenie samostatnej Slovenskej republiky, teda za obnovenie slovenskej štátnej samostatnosti. Spoločenská situácia po parlamentných voľbách v júni 1992 podnietila

Pomenovanie Hungarus – Maďar – Uhor v stredovekých kronikách a letopisoch

Lebo najprv tu sídlili Sloveni a Vlasi...

Miloš MAREK

Slováci alebo vôbec všetci Slovania označovali Maďarov etnonymom Uhor (Ugor) alebo jeho podobami (poľ. Węgień, rus. Venger, srb. Ugrin). Už v známej Nestorovej kronike Povešť vremennych let z prelomu 11. – 12. stor. sa píše: „Po dlhom čase sa osadili Sloveni pozdĺž Dunaja, kde je teraz zem Uhorská (земля Угорскої) a Bulharská... Nestor ďalej píše: „Uhrí (угры) príduc z východu vrhli sa cez veľké hory, ktoré nazvali Uhorské hory, a začali útočiť na tu žijúcich Vlachov a Slovenov, lebo tu sídlili najprv Sloveni i Vlasi, vzali zem Slovenskú ... zahnali Vlachov a podržali si tú krajinu a usadili sa so Slovenmi, podrobili si ich a odvtedy sa nazvala Uhorskou zemou.“

Spišská kapitula.

V staročeskom Klaretovom Glósiari zo 14. storočia nájdeme preklad latinského slova Ungarus do češtiny ako Uher (v miestnych pomenovaniach je doteraz Uherský Brod, Uherské Hradište). Maďari však sami seba nazývajú výrazom magyarok (maďarok). Toto pomenovanie sa u nich ujalo až po zániku ich kmeňovej organizácie, keď sa názov najmocnejšieho kmeňa celého nomádskeho zväzu – kmeňa Meder, z ktorého pochádzal aj vládnuci rod Arpádovcov, stal základom pre označenie celého integrujúceho sa etnika. Pisomne je po prvýkrát doložený v Anonymovom diele Gesta Hungarorum: „Hungarii et in sua

lingua propria Mogerii vocantur.“ (Hungari sa vo vlastnej reči volajú Maďari.) Toto etnonymum používali aj niektorí arabskí autori (Ibn Rusta) vo forme „al Madžarija“. V Európe sa však pre nich zaužívalo pomenovanie, ktoré im dali Slovania a ktorého pôvod niektorí hľadajú v mene starobulharského kmeňa Onogurov, v susedstve ktorého Maďari kedy sídlili. Aj keď podľa názoru Šimona Ondruša vraj tento názov pochádza od rieky Uh, ktorou kedysi prešli cez Karpaty do Potisia.

■ HISTORICKÉ PRAMENE

Pramenné údaje svedčia o tom, že v Uhorsku latinské slovo Hunga-

rus malo aj širší význam a okrem pomenovania maďarského etnika označovalo aj obyvateľa krajiny. O to viac malo etnonym Hungarus širší význam v cudzine, kde takto označený človek nemusel a ani neoznačoval etnického Maďara, ale človeka pochádzajúceho z Uhorska. Dosvedčuje to pasáž z kroniky Poliaka Janka z Czarnkowa, podľa ktorého žil v roku 1377 v Krakove istý „nobilis quidam

HISTÓRIA

de Ungaris, Slavus tamen natione et miles nomine Michael dictus Pogan“ (akýsi šľachtic spomedzi Uhrov, národom však Slováč, zároveň rytier menom Michal, zvaný Pohan).

Pomenovanie Hungarus však paralelne slúžilo aj na označenie etnicity. Na pražskej Karlovej univerzite tvorili súčasť českého národa aj Slováci spolu s Maďarmi. Univerzitný štatút z roku 1368 ich označil ako „Ungari atque Slavi“.

■ SPIŠSKÉ REÁLIE

Listina z roku 1280 zasa znamená na Spiši prítomnosť Uhrov a Slovákov popri Nemcoch a Valónoch. V tejto súvislosti stojí za zmienku listina z roku 1331, ktorou Spišská kapitula dáva svedectvo o rozdelení sporného lesa v oblasti rieky Hnilce. Hranicou sa stala táto

rieka a svetové strany sa vysvetlili nasledovne: „Kartuziánom pripadne časť lesa z tejto strany rieky smerom do Uhorska a druhej stránke pripadne les z druhej strany Hnilca smerom na Spiš.“ Je jasné, že pod pomenovaním Uhorsko tu treba chápať maďarské etnické oblasti na juh od Spiša.

Pekný doklad o tom, že aj v cudzine vedeli rozoznať medzi politickým (geografickým) a etnickým významom termínu Hungaria a Hungarus, máme z roku 1511. Ide o list nemeckého geografa, humanistu Jakoba Zieglera, v ktorom píše, že precestoval časť Moravy, odkiaľ prešiel do Sliezska, Poľska a odtiaľ potom do karpatskej Slavónie a aj do Uhorska („Sclavoniam ad Carpatum montem...quam etiam in Hungariam“). Keďže pod karpatskou Slavóniou možno chápať jedine Slovensko, termín Hungaria označoval iste len oblasti osídlené maďarským etnikom.

Aj na základe týchto niekoľkých údajov zo stredovekých prameňov vidno, že latinské slová „Hungarus“ a „Hungaria“ mali už v stredoveku dve významové roviny. Jednu užšiu, keď označovali ľudí maďarskej národnosti a oblasti obývané maďarským etnikom, a druhú širšiu, keď sa nim označovali obyvatelia Uhorského kráľovstva bez ohľadu na ich skutočnú národnosť.

Foto: infoglobe.sk

V Dome kultúry na bratislavských Kramároch naposledy usporiadali už 121. poetický večer pri sviečkach. Organizátorom, scenáristom, sprievodcom, moderátorom, no nadovšetko dušou týchto vzácnych stretnutí je herec a recitátor Juraj Sarvaš. Ústrednou témou poetického večera vo februári bola osobnosť veľkého slovenského herca a režiséra, ale aj významného organizátora a kultúrneho činiteľa, národného umelca Andreja Bagara.

Pri sviečkach o Andrejovi Bagarovi

Tak ako čas plynie, aj takéto veľké osobnosti našej kultúrnej a umeleckej scény akoby odchádzali do zabudnutia. Najmä mladšej a celkom mladej generácii už toto meno veľa nehovorí. To však neznamená, že na ľudí, ktorí stáli pri kladení základov v tomto prípade našej národnej divadelnej kultúry a na tej najvyššej úrovni ju po celý život reprezentovali, treba zabúdať. V plnom rozsahu sa to vzťahuje aj na Andreja Bagara (1900 – 1966). Doslova stál pri kladení základov našej národnej profesionálnej divadelnej kultúry na začiatku dvadsiatych rokov minulého storočia, ale aj nášho vysokého divadelného školstva po vojne a hneď po nej stál aj pri veľkorysom budovaní siete slovenských profesionálnych divadiel a podpore tohto snaženia. Počas povstania v roku 1944 založil a viedol v poradi tretie slovenské Frontové divadlo, keď prvé dve divadlá s týmto názvom pôsobili počas vojny pri Rýchlej a Zaisťovacej divízii slovenskej armády (jedno z nich viedol neskorší významný skladateľ Zdenko Mikula, ktorý ešte žije). Najmä ako vynikajúci herec v stovkách divadelných postáv bol Andrej Bagar, rodák z Trenčianskych Teplic, známy a slávny. V prvých povojnových rokoch pôsobil ako riaditeľ Slovenského národného divadla a neskôr pedagóg a rektor Vysokej školy múzických umení. Juraj Sarvaš bol jedným z jeho žiakov a jeho spomienky naňho boli príjemným osviežením večera. Z Bagarových hereckých partnerov a kolegov už väčšina nežije, ale na tomto poetickom večeri bola jedna z jeho divadelných partneriek prítomná – dnes už 84-ročná, stále svieža Mária Kráľovičová. Dvaja Bagarovi pamätníci boli tiež herci – spomínali Martin Huba a Oldo Hlaváček, ale aj dramaturg SND z čias, keď ešte Bagar aktívne hral – Anton Kret. Večer piesňami spríjemňoval Dušan Jariabek a pri klavíri ho sprevádzal Zdenek Macháček, tiež Bagarov pamätník. Jurajovi Sarvašovi treba vysloviť iba slová uznania a vďačnosti, že nám tohto veľikána slovenského divadla pripomenul a vzdal mu týmto príjemným poetickým večerom pri sviečkach úctu, ktorú si právom zaslúži.

Milan POLÁK

Slovenskú republiku žiadajú o odškodnenie Maďarov žijúcich u nás Čo vlastne ten nacionalista Tökés chce?

Ján ČERNÝ

Predseda maďarského spolku Rada pre ľudskú dôstojnosť Zoltán Lomnici a rumunský europoslanec maďarskej národnosti László Tökés sa obrátili listom na predsedu slovenskej vlády Roberta Fica so žiadosťou, aby Maďari, ktorí prišli o slovenské občianstvo, ho dostali naspäť. To však nie je všetko. Slováci by sa podľa odosielateľov listu mali tým, ktorí prijali maďarské občianstvo, zložiť na odškodnenie.

V Rumunsku žijúci maďarský nacionalista a europoslanec László Tökés si prestáva sám seba rozumieť. Napriek tomu si myslí, že sa rozumie do spolužitia polmiliónovej maďarskej menšiny a majoritného obyvateľstva na Slovensku. „Ako kresťan, Maďar a člen Európskeho parlamentu cítim solidaritu s pol miliónom Maďarov žijúcich na Slovensku, ktoré je tiež prevažne kresťanskou krajinou. Je škoda, že slovenskí nacionalisti robia štvavú a nenávisťnú kampaň proti Maďarom v snahe zastrašiť maďarskú komunitu,“ vyhlásil Tökés ešte v roku 2008 po stretnutí s Pálom Csákyom, vtedajším predsedom Strany maďarskej koalície. Vtedy Tökés verejne potvrdil, že to boli rozhovory o autonómii Maďarov na južnom Slovensku. Medzitým však sám seba vyhlásil za architekta „zmierenia Slovákov a Maďarov“.

■ VLASTĽ JE LEN JEDNA

Z čias štúrovcov pochádza zamyslenie o tom, že „vlasť je láska pre všetkých“. Nuž a v moderných časoch je zas logické myslieť si, že ani svetobežníci nestrácajú svo-

ju vlasť, hoci žijú a pracujú v rôznych končinách sveta. Prechádzajú iba určitými administratívnymi procedúrami, ktoré sú nevyhnutné na to, aby človek v cudzej krajine mohol legálne študovať, pracovať, poberať a platiť dávky, byť pod ochranou toho štátu, v ktorom sa dlhodobo z akéhosi relevantného dôvodu zdržiava. Avšak ten, kto chce mať viac ako jednu vlasť, požaduje čosi ako mať dve matky. Iné je to však s občianstvom. A tu sa Lomnici s Tökésom buď mylia, alebo sami už dávno z vlastných príčin stratili prehľad o tom, kde vlastne majú svoju vlasť. Obaja páni totiž v liste premiéra Fica požiadali, aby sprostredkoval, aby Maďari žijúci na Slovensku, ktorí vo svojej vlasti stratili domov (požiadali o občianstvo Maďarskej republiky a dostali ho), získali naspäť všetky svoje práva a aby za „mimoriadne ťažkú morálnu a majetkovú ujmu“ boli finančne odškodnení.

■ SLOVENSKO CHCE POKOJ

Týka sa to všetkých obyvateľov a najmä občanov moderného európskeho Slovenska, bez rozdielu národnosti alebo príslušnosti

k nejakému etniku. Ten však prekáža pohrobkom Veľkého Uhorska. Autori listu predsedovi vlády pripomenuli článok slovenskej ústavy, podľa ktorého nie je možné nikoho zbaviť občianstva proti jeho vôli, a dodali, že podľa ich mienky slovenské úrady konali protiústavne, keď 24 príslušníkom maďarskej menšiny na Slovensku vzali slovenské občianstvo. Lomnici, bývalý predseda Najvyššieho súdu Maďarska, a Tökés, ktorý je aj predsedom Sedemohradskej maďarskej národnej rady, vyjadrili názor, že je opodstatnené aj odškodnenie týchto ľudí, pretože prišli nielen o občianstvo, ale aj o trvalý pobyt, o zákonom stanovené finančné dávky a nemohli voliť v parlamentných voľbách. Rada pre ľudskú dôstojnosť, ktorá združuje ochrancov ľudských práv desiatich krajín, sa predtým zaviazala poskytnúť bezplatnú právnu pomoc Maďarom žijúcim na Slovensku, ktorí prišli o slovenské občianstvo pre prijatie maďarského. Tökés zas zbiera v Sedemohradsku podpisy na vyjadrenie solidarity s uvedenými príslušníkmi maďarskej menšiny na Slovensku. Akosi pozabudli, že bol

to predseda Viktor Orbán, kto porušil medzistátnu dohodu, presadil neprijateľný zákon o občianstve na rasovom (pokrvnom) princípe a zasiahol do práv Slovenskej republiky.

■ ZÁKON O OBČIANSTVE

Nová slovenská vláda má podľa premiéra Roberta Fica „jeden rest, a to je opraviť zákon o dvojakom občianstve, aby sme nepoškodzovali občanov Slovenskej republiky, ktorí požiadajú o štátne občianstvo nejakej inej krajiny a potom prichádza následok v podobe strate slovenského štátneho občianstva“. Podľa Roberta Fica „vo vzťahu k Maďarskej republike tento zákon samozrejme musí platiť ďalej, pretože tam platí zákon, na ktorý sme reagovali touto legislatívou“. Zopakoval tiež, že status quo v národnostných menšinách, ktoré patria pod rezort kultúry, sa zachová. „A hoci by sme v niektorých obciach mohli pristúpiť k zmenám, nebudeme to robiť,“ konštatoval premiér ďalej najmä v súvislosti s výsledkami zo sčítania obyvateľov, v ktorom sa v niektorých obciach znížilo percento príslušníkov národnostnej menšiny.

Na článok J. Smolca Za Moravou slovenské knihy nečítajú sme dostali do redakcie mailový ohlas. Autor argumenty uznal, lebo kultúrnu čechizáciu Slovenska považuje za vážny problém. Jeden z pilierov, ktoré tomu môžu zabrániť, je sústavná obrana čistoty slovenčiny. Od roku 1931, keď český profesor V. Vážny vydal Pravidlá Slovenského pravopisu, sa začala cieľavedome počesťovať slovenčina a trvá to doteraz.

Kultúrna čechizácia Slovenska pokračuje

V maile okrem iného napísal: „Som už skoro presvedčený, že v Slovenskom rozhlase majú nepísaný zákon o podpore používania čechizmov vo vysielaní. Pri počúvaní Slovenského rozhlasu som si zaznamenal najčastejšie používané neslovenské slová. Tematicky som ich rozdelil na časti. Pokiaľ ide o výpočtovú techniku, tam to naberá až obudnené rozmery.“

Vojenská oblasť – kde vzhľadom na totalitnú československú minulosť sa dodnes pri velení, názvoch vojenskej techniky, názvoch na obsluhu atď. používa množstvo neslovenských slov: hľadí – cieľník, dozorčí – dozorný. Indiáni i Česi mali náčelníkov, ale Slováci mali veliteľov, ktorí velili.

Športové názvoslovie – športové prenosy sú najpočítanejšie a veru naši terajší (kde sú časy K. Poláka?) športovní redaktori akoby sa vzájomne predbiehali v používaní cudzích slov, napríklad lajna, teč, tyč, gólmán, atak, tím – namiesto čiara, dotyk – dotkol – odrazil – vrazil, druž, brankár, útok, mužstvo – družstvo. Zdá sa mi, že tu sa vedome przní slovenčina.

Štátna správa – tam je to najviac zarážajúce, stále používajú slová ako razítka, razítkovanie, tužky, sáčky, včetne, je v omeškani, dotazníky namiesto správnych spisovných slov pečiatkovanie – pečiatka, ceruzky, vrecká, včítane, mešká, opytník atď.

V školstve tam majú stále ešte omluvenky, jednajú, doporúčujú knižky, barvičky miesto správnych slov ospravedlnenky, rokujú, odporúčajú knižky, farbičky atď. Pri písaní mien nesprávne píšú najskôr priezvisko a potom meno.

Podobne je to aj v ďalších odvetviach. Právnicki majú zmluvy a nie dohody, na súdoch stále jednajú a nerokujú. Kedy zastavíme počesťovanie slovenčiny? Veď máme zákon na ochranu slovenčiny, žiaľ, ministerstvá nezasahujú, nechránia slovenčinu. Asi je to preto, že slovenské ministerstvá sú prepchaté ľuďmi, čo samostatné Slovensko nechceli, a prznia slovenčinu zámerne.

Chvalabohu, že máme maťičný týždenník, ktorý na tento problém upozorňuje.

(js)

Vo voľbách zdecimovanú SDKÚ-DS čakajú na kongrese vážne rozhodnutia Veľa napovie odpoveď na otázku: Žitňanská alebo Frešo?

Jozef HAJSTER – Karikatúra: Andrej MIŠANEK

Onedlho, devätnásteho mája, budú v Banskej Bystrici na kongrese SDKÚ delegáti rozhodovať o tom, kto zasadne na predsednícku stoličku po odstupujúcom Mikulášovi Dzurindovi. Spolu so svojim politickým dvojčaťom Ivanom Miklošom ohlásili, že sa nebudú uchádzať o žiadnu stranícku funkciu a zostanú len radovými poslancami. Bude to teda najmä „personálny kongres“, kde zvolia najvyšších straníckych predstaviteľov.

Po Lucii Žitňanskej, ktorá svoju kandidatúru na predsednícku stoličku ohlásila ešte pred parlamentnými voľbami, mohlo byť pre niekoho prekvapením, že kandidátom na post predsedu sa po voľbách zrazu stal aj Pavol Frešo. Svoju kandidatúru podmienil podporou regiónov. Aj ju dostal, najskôr v Bratislavskom kraji, kde je županom. A tak na sociálnej sieti 19. apríla aj oficiálne oznámil, že bude kandidovať. Objavil sa aj tretí kandidát, Viliam Novotný z Košíc, expert SDKÚ na zdravotníctvo. Jeho kandidatúru možno skôr považovať za vzburu či trucopodnik východniarov proti bratislavocentризmu.

■ NEOHROZENÝ MIKULÁŠ

Od ustanovujúceho kongresu to v SDKÚ fungovalo tak, že okrem Ivana Šimka nikto nemal odvahu postaviť sa ako protikandidát proti straníckemu cárovi Mikulášovi Dzurindovi. Tento stav pretrvával do poslednej chvíle, čoho dokladom je aj vypudenie Radičovej, ktorá chcela meniť dzurindovské „staré poriadky“. Aj to dokumentuje hĺbku, ale aj akútnosť problémov, do ktorých sa SDKÚ dostala. Nie je to však na slovenskej politickej scéne nič výnimočné, lebo otcovia zakladatelia, doteraz považovali svoje strany za svoje ničím a nikým neobmedzené doživotné léno.

Podmienením svojej kandidatúry podporou regionálnych štruktúr Pavol Frešo spustil lavínu nebjvalej aktivity miestnych a regionálnych straníckych zväzov. Podľa jeho názoru je hlavným problémom SDKÚ „strata kontaktu s voličmi aj s členskou základňou“. Pri oficiálnom ohlásení

svojej kandidatúry hovoril o „potrebách bežných ľudí“, že chce kresťanskú stranu, ale aj o patriotizme, čo je v SDKÚ veľká novinka. Chce zlikvidovať tiež intrigánstvo, ktoré v strane doteraz existovalo. „Teraz

kraja. Žitňanská je intelektuálnejšia, kultivovanejšia, uvážlivejšia, miernejšia a možno aj systematickejšia. Frešo je skôr operatívny a akýsi politický buldozér. Považujú ho za ľudovejší typ, Žitňanskú za mestský.

v mestskom zastupiteľstve pod názvom Prišiel čas na zmenu. K dobru jej síce možno zarátať opatrenia na zvýšenie úrovne transparentnosti zverejňovaním zmlúv či súdnych rozhodnutí, otázku však je, či to na kongrese na miskách váh preváži v jej prospech. Neprevážilo to v „rodnom“ miestnom zväze oboch hlavných kandidátov, v Bratislavskom Starom Meste, kde Frešo v straníckom súboji Žitňanskú porazil v pomere 35 ku 12 hlasom. Predsedníctvo Bratislavského regionálneho zväzu však rozhodlo opačne, keď Žitňanská získala trinásť hlasov, Frešo tri a Novotný ani jeden.

■ VÝBER VEDENIA

Pri prognózach o možnom vývoji treba vidieť aj to, že voliči SDKÚ nehodili v marcových voľbách Mikloša a Dzurindu jednoznačne cez palubu a dali im toľko krúžkov, že skončili na druhom a treťom mieste. Takže otázka, na ktorú by mal stranícky kongres dať odpoveď, je aj to, či sa Dzurindom skončí aj dzurindizmus. Preto pri prognózach nielen o personálnom obsadení straníckych funkcií a orgánov, ale aj o obsahu budúcej politiky SDKÚ je potrebné vidieť aj to, že „dzurindovec“ Kaník sa prekrúžkoval z osemnásteho miesta na ôsme, neoliberal Miroslav Beblavý dokonca z dvadsiateho na šieste. Žitňanská získala 103 517 krúžkov a postúpila na prvé miesto, keď predbehla duo Dzurinda – Mikloš. Frešo postúpil z deviateho miesta na štvrté s 21 768 krúžkami. O tom, kto bude nástupcom Mikuláša Dzurindu, rozhodnú s konečnou platnosťou delegáti na kongrese SDKÚ.

je namieste viesť debatu o obsahu našej politiky,“ kontrovala Lucia Žitňanská. V SDKÚ sa tak rozpútal boj nielen o líderstvo v strane, ale aj o obsah politiky.

■ CHARAKTERY NA VÁŽKACH

Frešo je na rozdiel od Žitňanskej o poznanie energickejšia a rítnejšia, čo sú veľmi dôležité a nevyhnutné predpoklady na výkon funkcie lídra strany. Dokazuje to aj ako predseda Bratislavského samosprávneho

Marek Maďarič tvrdí, že mu predchodca popri hradoch zanechal aj veľa vzdušných zámkov Vláda pozná potenciál kultúry, vie o jej sociálnych a ekonomických prínosoch

Marek MAĎARIČ (1966) vyštudoval scenáristiku na VŠMU v Bratislave. Pracovne pôsobil okrem iného aj v STV, kde sa autorsky podieľal na viacerých projektoch. V prvej vláde Roberta Fica v rokoch 2006 – 2010 zastával post ministra kultúry, tento rezort vedie aj v súčasnej vláde. Nasledujúci rozhovor vznikol v deň, keď v NR SR odznelo Programové vyhlásenie vlády SR.

Text: Roman KALISKÝ-HRONSKÝ – Foto: Marián M. BANČEJ

• Pán minister, ako vidíte budúce napĺňanie rozpočtu rezortu kultúry?

Jedným z východísk Programového vyhlásenia vlády SR v oblasti kultúry je ambícia postupne vyrovnať dlh, ktorý má spoločnosť voči kultúre. Tento dlh je z veľkej časti aj finančný. Vláda chápe, že kultúra nie je oblasťou, na ktorej sa dá a môže v najbližších rokoch šetriť. Kultúra bola a je na Slovensku dlhodobo výrazne podfinancovaná a aj momentálne je na ňu vyčlenený relatívne malý objem verejných zdrojov. Samozrejme, finančná podpora kultúry musí vychádzať z reálnych ekonomických možností štátu, no musí byť súčasne schopná napĺňať realisticky stanovené ciele, priority a očakávania kultúrnej obce.

Vláda Roberta Fica považuje naďalej za dôležité financovať kultúru z verejných zdrojov, bude však hľadať aj nové možnosti a modely financovania. Na tento cieľ pretransformuje súčasný grantový systém ministerstva kultúry na verejnú inštitúciu, ktorej príjmy určené na podporu slovenskej kultúry budú zákonom zabezpečené aj výnosmi z hazardných hier a lotérií. Rezort kultúry bude zapojený aj do rokovaní o finančnom strategickom rámci Európskej únie na roky 2014 – 2020 s cieľom dospieť v rámci spoločných východísk SR minimálne k vytvoreniu samostatnej prioritnej osi pre kultúru s jasnou definíciou programových cieľov zameraných predovšetkým na ochranu a obnovu kultúrneho dedičstva, osobitne pamiatkového fondu.

• Ako je to s peniazmi, ktoré nasľubovalo a prerozdelené bývalé vedenie ministerstva?

Bývalé vedenie ministerstva kultúry toho nasľubovalo, či prerozdeleno naozaj veľa. Akoby Slovensko prežívalo ideálne ekonomické časy, v ktorých financovanie mnohých projektov naraz neznamená nijaký problém pre štátnu kasu. Takže okrem fiktívnych 30 miliónov eur na rekonštrukciu Slovenskej národnej galérie (dohodnutá je len tretina prostriedkov v objeme 10 mil. eur) tu máme 7,3 milióna eur už odoslaných na účet súkromnej galérie Danubiana. Ďalej sú tu tlaky výtvarníkov smerom k projektu Kunsthalle. Takisto otázka čo s Hurbanovými kasárňami. Realizácia obidvoch projektov by si žiadala veľké finančné čiastky. Plánovaná je pritom aj rekonštrukcia Budmeríc... Bývalé vedenie ministerstva kultúry nám nechalo veľa vzdušných zámkov, s ktorými sa musíme vyrovať. Pravda však je, že si musíme jasne určiť priority aj v oblasti investícií a že v čase ozdravovania verejných financií nebudeme reálne schopní okrem rekonštrukcie SNG sprevádzkovať ďalšie dve-tri galérie.

• Ako sa ministerstvo stavia k financovaniu projektu Košice 2013 Európske hlavné mesto kultúry?

Pre zefektívnenie toku financií z rezortu kultúry do Košíc zriadilo ministerstvo dočasnú grantovú schému Európske hlavné mesto kultúry 2013 – Košice, ktorej cieľom je finančná podpora kľúčových podujatí a dlhodobých rozvojových projektov i podpora sprievodných podujatí a projektov. V súčasnej fáze pripravujú už dominantnú úlohu samotné Košice. Ministerstvo kultúry je však naďalej pripravené robiť pre projekt Košice – EHMK 2013 maximum, veď prezentá-

cia mesta v rámci neho bude vizitkou aj celého Slovenska.

• Čo médiá a tlačový zákon? Po veľkom krikú, aké sú skúsenosti s uplatňovaním práva na odpoveď?

Právo na odpoveď je štandardným nástrojom mediálnej legislatívy vo väčšine krajín Európskej únie, a takisto aj právo na opravu či právo na dodatočné oznámenie. Zaujímavé je, že napriek kritike právo na odpoveď nechala v tlačovom zákone aj predchádzajúca vládna garnitúra. My sme v rokoch 2006 – 2010 vstúpili s tlačovým zákonom do citlivej oblasti, ale bol to krok potrebný. Schvaľovanie zákona bolo sprevádzané hlasitým nesúhlasom vtedajšej opozície aj zástupcov vydavateľov, pričom opozičné strany siahli až k istej forme vydierania, keď spájali otázku tlačového zákona s tým nesúvisiacou otázkou schválenia Lisabonskej zmluvy. Prax po rokoch ukazuje, že sa vtedy malované hrozby nenaplnili a že zákon slúži tak, ako to bolo plánované, najmä obyčajným ľuďom, aby sa mohli brániť proti prípadnému očierňovaniu zo strany médií.

• Iný neuralgický bod bol jazykový zákon. Je jeho porušovanie monitorované? Bola už nejaká sankcia?

Dohľad nad zákonom o štátnom jazyku vykonáva ministerstvo kultúry prostredníctvom odboru štátneho jazyka. V rámci neho sa zaoberá aj podnetmi občanov, v ktorých upozorňujú na možné porušovanie ustanovení zákona. Pri dohlade musí ministerstvo kultúry dodržať presne stanovený postup podľa zákona o kontrole v štátnej správe, čo znamená, že riešenie podnetu trvá spravidla niekoľko týždňov. Toto časové rozpätie poskytuje druhej strane vždy dostatok času na dôslednejšie oboznámenie sa s platnou právnou úpravou, ako aj na prijatie potrebných opatrení. K náprave tak väčšinou dôjde ešte počas dohľadového konania. Ministerstvo kultúry sa doteraz pri výkone dohľadu (okrem jedného prípadu, ktorý sa týkal volebných plagátov SMK) nestretlo s nespĺnením prijatých opatrení. Keďže zistené porušenie zákona sa takýmto spôsobom odstránilo, nebolo potrebné pristúpiť k správnejmu konaniu o uložení pokuty, čo znamená, že doteraz sa neuložila žiadna sankcia za porušenie zákona. Jediné začaté správne konanie o uložení pokuty pre SMK, ktorá úmyselne porušovala zákon o štátnom jazyku, zastavil predchádzajúci minister kultúry Daniel Krajcer.

• Ako hodnotíte zlúčenie RTVS? Zachováte status quo zlúčenia mediálnych inštitúcií?

Nie som priaznivec nijakých reванšov, ale systémových a najmä dlhodobých riešení. Verejnoprávna RTVS zostane zlúčená, aj keď ten proces nebol dobre pripravený v čase spájania a obe inštitúcie v ňom išli do veľkého rizika. Na druhej strane však treba tie procesy dokončiť a inštitúciu finančne, personálne aj technicky stabilizovať, pretože inak by došlo k zdržiavaniu a prípadne aj ešte k väčšiemu chaosu.

• Bude sa RTVS sťahovať do spoločného domu? Ak áno, odkiaľ budú financie a kde by mal objekt stáť?

Pokiaľ ide o priestorové zabezpečenie RTVS, som presvedčený, tak ako som bol na základe auditu počas

prvého pôsobenia vo funkcii ministra kultúry, že oba priestory – Mlynská dolina i „pyramída“ – sú zastarané a na používanie nevhodné. Problémy vidím najmä v neúmerných prevádzkových nákladoch vzhľadom na ich využitie, ako aj v technologickom vybavení budov. Každopádne, táto otázka by sa mala riešiť v dialógu s vedením RTVS, a nie „partizánskou“ vedenia verejnoprávneho média, ktoré príde s inzerátom na hľadanie

proti nim brániť aj pomocou nástrojov, ktoré jej ponúka vo svojich ustanoveniach nový tlačový zákon. Matica slovenská však má pred sebou aj iné úlohy, napríklad aby preukázala svoje reálne postavenie a užitočnosť pre spoločnosť. Priestor na jej realizáciu je stále veľký v oblasti kultúry či rozvíjania jazyka, ale ja osobne by som ju videl etablovanú aj ako slovenskú obdobu think-tanku v mnohých oblastiach hospodárskeho a spoloč-

nášho pôsobenia. Treba však upozorniť na finančnú stránku, lebo exminister Krajcer pred voľbami nehoril pravdu, že „na tento účel je vyčlenených 30 miliónov eur na obdobie rokov 2012 – 2014...“ Faktom totiž je, že len tretina prostriedkov (10 mil. eur) je reálne dohodnutá a pripravená pre potreby rekonštrukcie. Zvyšné dve tretiny sú len ďalším vzdušným zámkom exministra Krajcera. Otázkou zostáva, čo s ďalšími vzdušnými zámkami a so sľubmi Daniela Krajcera. Nedá sa spolu s rekonštrukciou SNG nalievať peniaze do súkromnej Danubiany, rekonštruovať Hurbanove kasárne či otvárať Kunsthalle. Celkovo v oblasti výtvarného umenia chceme preto v dialógu s odbornou obcou určiť priority a časový harmonogram vytvorenia adekvátneho inštitucionálneho a priestorového zázemia jednotlivých oblastí výtvarného umenia. Mojou osobnou prioritou bude, aby sme v prvom rade zrekonštruovali Slovenskú národnú galériu. V prípade predraženej web stránky SNG prebehol audit, ktorý potvrdil predraženie stránky, galéria preto musela časť peňazí vrátiť späť do rozpočtu MK SR.

• Pôvodná slovenská literatúra má ťažké. Podarí sa ju dostať medzi čitateľov zákonom, ktorý zaviazuje miestne knižnice objednávať povinné výtlačky?

Ako už avizoval na spoločnej tlačovej konferencii po mojom uvedení do funkcie predseda vlády Robert Fico, jedným z veľkých projektov rezortu kultúry v nasledujúcom období bude obnova obecných knižníc na Slovensku. V rámci projektu by sme chceli pomôcť ročne okolo 2 200 – 2 300 menším obecným knižniciam, jednou z možností podpory je rozšírenie ich knižničného fondu nákupom kníh slovenských autorov.

• Nebola kauza Budmerice celkom zbytočná? Vráti sa kaštieľ umelcom?

Budmerický kaštieľ plánujeme rekonštruovať. Budmerice by sme chceli udržať ako Domov pre spisovateľov a umelcov, aby mohli stále využívať priestory kaštiela na štipendijné programy a počas nich mohli nerušene tvoriť. Musíme však nájsť legálne riešenie tejto otázky.

• Ako vidíte dávnejšie tendencie zrušiť ministerstvo kultúry? Je táto snaha definitívne zažehnaná?

Táto vláda nemá v úmysle zrušiť ministerstvo kultúry. Naopak, uvedomuje si presah kultúry do ďalších oblastí rozvoja spoločnosti, jej sociálne a ekonomické prínosy. Ministerstvo kultúry aj v programovom vyhlásení vyzdvihuje kultúru ako oblasť s dosiaľ nevyužitým obrovským potenciálom prispieť svojou kreativitou k rozvoju znalostnej spoločnosti, k celkovej konkurencieschopnosti a v konečnom dôsledku aj k ekonomickému rastu Slovenska. Preto nielenže rezort kultúry zostane a bude plniť zverenú úlohu, ale pre posilnenie významu kultúry a najmä systematického dialógu a koordinovaného postupu medzi rezortom kultúry, inými ministerstvami, orgánmi štátnej správy a samosprávou a takisto aj s predstaviteľmi inštitúcií a kultúrnej obce vznikne Rada vlády pre kultúru ako poradný orgán vlády SR. Budeme dbať na to, aby sa oblasť rozvoja kultúry a umenia zahrnula do rozvojových strategických dokumentov ústredných orgánov štátnej správy, ale aj vedeckých a výskumných inštitúcií s celoštátnou pôsobnosťou.

budovy práve v čase, keď jeden minister kultúry už nie je vo funkcii a nový ešte nastúpil. Otázka finančného zabezpečenia spoločnej budovy či jej miesta je v tejto fáze predčasná; budeme sa ňou zaoberať po definitívnej dohode na strategickom rámci riešenia tejto problematiky.

• Evidentne sa nedávno presadzovalo zrušenie TASR. Bude to pokračovať alebo máte inú víziu?

Verejnoprávna Tlačová agentúra Slovenskej republiky bude naďalej pôsobiť ako samostatná verejnoprávna inštitúcia, ktorá plní svoju nezastupiteľnú informačnú úlohu pre iné médiá, ako aj inštitúcie na úrovni štátnej správy a samosprávy a poskytuje tak službu verejnosti v oblasti spravodajstva. Ministerstvo kultúry SR bude v rámci zákona naďalej podporovať jej činnosť.

• Mohlo by byť v rámci rezortu správcom kultúrneho dedičstva Národné osvetové centrum?

Vláda SR v najbližšom období zintenzívni starostlivosť o tradičnú ľudovú kultúru, ktorú považujeme za základ našej kultúrnej identity. V tomto smere zohráva Národné osvetové centrum ako garant ochrany a prezentácie častí nehmotného kultúrneho dedičstva uchovaného v miestnej a regionálnej kultúre podstatnú úlohu aj prostredníctvom množstva podujatí, ktoré organizuje počas celého roka. NOC nepísaným správcom kultúrneho dedičstva tak už de facto aj je.

• Stupňujú sa útoky na Maticu slovenskú. Aký je postoj ministerstva k poškozovaniu mena Matice v médiách?

Neoprávnené, nepravdivými informáciami či výmyslami podložené útoky na Maticu slovenskú ministerstvo kultúry odsudzuje. Mala by sa

ského života. Treba si uvedomiť, že historicky Matica vznikala s úlohou suplovať všetky možné oblasti, v ktorých Slováci nemali vlastné inštitúcie. Dnes je situácia iná. Matica si preto musí nájsť novú autentickú oblasť svojho pôsobenia.

• Pre filmovú tvorbu v našich podmienkach vznikol audiovizuálny fond. Odkiaľ má zdroje a ako sa k nim filmoví tvorcovia môžu dostať?

Audiovizuálny fond sa za tri roky svojej existencie ukázal nielen ako potrebný nástroj na oživenie a skutočný reštart slovenskej kinematografie, ale aj ako životaschopná a samostatná verejnoprávna inštitúcia (akou napokon aj mal od začiatku byť), ktorá dokáže reálne napĺňať svoje ciele a priority pri zachovaní najvyššej možnej miery transparentnosti a otvorenosti celému audiovizuálnemu prostrediu. Možno konštatovať, že viaczdrojové financovanie, ktoré audiovizuálny fond priniesol v doposiaľ bezprecedentnej miere a funkčnosti pre podporu pôvodných diel, bude zachované aj v budúcnosti. Bude potrebné pozorne sledovať najnovší vývoj v oblasti šírenia a komercializácie audiovizuálnych obsahov aj v kontexte európskych stratégií a trendov. Pokiaľ ide o otázky nastavovania nových možných zdrojov financovania audiovizuálnej kultúry a priemyslu v Slovenskej republike, ministerstvo bude s audiovizuálnym fondom úzko kooperovať. Dostupnosť zdrojov aj iné informácie o činnosti audiovizuálneho fondu – všetko je podrobne prístupné na webových stránkach fondu.

• Čo bude s rekonštrukciou SNG? Ako je to s kauzou jej predraženej web stránky?

Rekonštrukcia Slovenskej národnej galérie je nevyhnutná a bude jednou z investičných priorit počas

Je dosť takých, čo nechcú Bratislavu, ale prispaté viedenské predmestie Prešporok Ideologické čarovanie s historickými názvami

Anton HRNKO

V Uhorsku až do polovice 19. storočia bola hlavným úradným jazykom latinčina a prakticky až do 15. storočia sa dokumenty z nášho územia zapisovali takmer výlučne v tomto jazyku. Až potom sa začali výrazne používať aj ostatné domáce jazyky - na našom území najmä čeština, ktorá sa rýchlo slovakizovala, takže bola považovaná za jazyk domáci, slovenský, potom nemčina a nakoniec maďarčina.

Každý z týchto jazykov mal osobitný grafický systém, osobitnú formu, ktorou sa riadil pri zapisovaní historických mien. V priebehu histórie sa tak nahromadilo veľké množstvo zápisov o historických osobnostiach, kde figurovali ich mená v najrozličnejších formách. Pritom nešlo len o zápisy v rôznych jazykoch, ale často i v tom istom jazyku sa vyskytlo viacero podob toho istého mena.

UJEDNOTENIE MIEN

Keď začiatkom 19. storočia vznikla na našom území profesionálna historiografia, nutne potrebovala mená štandardizovať, vytvoriť pre jednu a tú istú osobu jednu formu mena a tú rozšíriť na všetkých nositeľov tohto mena v histórii. Prvá k tomu pristúpila maďarská historiografia, ktorá zaštitená Uhorskou (Maďarskou) akadémiou vied pri presadzovaní myšlienky Uhorska ako maďarského národného štátu dôsledne pomadžarizovala všetky mená osobností z uhorských dejín. Slováci tiež nezostali bokom a v druhej polovici 19. storočia rovnako začali vytvárať svoju osobitnú formu zápisu mien historických osobností. Ostalo to však nedokončené, lebo slovenskej historickej vede chýbala dostatočná profesionalizácia a roku 1918 vznikla Česko-Slovenská republika ako negácia Rakúsko-Uhorska. Českí profesori na slovenských vysokých školách v zmysle idey českoslovakizmu implantovali do slovenského vedomia myšlienku tisícročného útlaku slovenskej vetvy „československého“ národa Maďarmi a viac-menej dôsledne presadili do slovenského jazyka písanie mien historických osobností tak, ako ich v 19. storočí kodifikovali Maďari do svojho jazyka. Predsa utláčateľ nemohol ani grafickou podobou

svojho mena spochybňovať túto koncepciu. Slovenská historická veda narazila na otázku správneho, štandardizovaného slovenského zápisu mien historických osobností opäť v 70. rokoch minulého storočia, keď sa rozvinulo encyklopedické bádanie a encyklopédie potrebovali tieto zápisy mien štandardizovať. Okrem toho sa po federalizácii istým spôsobom vymenila z úzkeho objatia českou vedou a začala riešiť aj vlastné problémy. Jedným z nich bolo aj štandardizovanie mien historických osobností. Pri štúdiu prameňov sa totiž ukazovali skutočnosti, ktoré úplne spochybňovali používanie maďarských prepisov z 19. storočia. Predovšetkým sa zistilo, že v slovenčine boli historické mená zapisované v slovenskej podobe odlišne ako v dobových maďarských, nemeckých alebo latinských zápisoch.

STOROČIE SPOROV

Zaujímavé je, že aj v 19. storočí, keď sa rozhoreli slovensko-maďarské spory, vo vtedajšej slovenskej tlači písali svojich oponentov z druhej strany po slovensky. Trebárs Š. Sečénho (Szécsényi) písali v podobe Sečén a nikoho, ani samotného Sečénho nenapadlo proti tomu protestovať. Dokonca tá istá osoba vlastnou rukou zapísala svoje meno podľa toho, v akom jazyku písala (napr. šľachtic Dubnický sa latinsky zapísal Dubnicus, maďarsky Dubniczay a slovenský Dubniczký; šľachtic zo Svätého Jána sa raz zapísal Svätójánsky, inokedy Szentiványi podľa jazyka, v ktorom písal). Rovnaká nejednota panovala pri prepise mien, ktoré sa vyskytli iba v latinských prídumkových formách, napr. de Gara alebo de Zapolia. Maďari zo všetkých takýchto podob urobili maďarské významové obdo-

by, napr. Garay, Zapolyay (neskôr Szapolyay, aby úplne vymazali nádhý slovenskosti mená „maďarského národného“ kráľa. Slovenčina bola v tomto rozvojená. Niekde používala slovenskú, niekde prevzala maďarskú formu, konkrétne používala Zápoľský, ale v druhom prípade Garay. Aj toto a mnohé iné bolo treba zjednotiť.

PRAVIDLÁ PREPISU

O tejto otázke sa na stránkach odbornej tlače rozprúdila veľká diskusia, ktorá prijala na záver rozhodnutie, že treba vypracovať zásady slovenského prepisu historických mien, ktorý zohľadní rôzne písanie mien v dobových zápisoch i to, že slovenčina prešla zo zložkového pravopisu na diakritický. Tak sa v polovici 80. rokov minulého storočia prijala na základe širokého konsenzu historikov a jazykovedcov koncepcia slovenského písania historických mien, ktorú charakterizovalo niekoľko princípov - 1. odstránilo sa písanie hlások, ktoré nemali v mene zvukové vyjadrenie (napr. Thurzo - Turzo); 2. zložkový pravopis sa nahradil diakritickým (napr. Balassa - Balaša); 3. písanie tvrdého a mäkkého y/i sa prispôbilo písaniu podľa slovenského pravopisu (Rákoci - Huňady); 4. uplatnil sa rytmický zákon (Rákoci - Rákoci); 5. latinské prídumkové mená sa prepísali do slovenčiny buď slovenským prídumkom (de Gara - z Gorjan) alebo adjektívne (Gorjanský); a nakoniec, alebo na začiatok treba povedať, že sa zamietla významová slovakizácia mien, aj keď sa takéto formy vyskytli (napr. už spomínaný Sentiványi - Svätójánsky; teda Szent Ivanyi sa neprepiše ako Svätójánsky, ale Sentiványi). Tieto princípy sa uplatnili v nových Pravidlách slovenského pravopisu a prijali ako záväzné.

VEDCI ZÁPASIA S NOVINÁRMÍ

Ako všetko na Slovensku, aj tento princíp písania historických mien, tiež našiel odporcov. Zaujímavé na tom je, že to pôvodne neboli ani historici, ani jazykovedci (až na malé výnimky), ale novinári a rôzni publicisti, ktorí sa proti tomu vzopreli a odmietli tieto princípy rešpektovať a čo viac zaviedli aj formy také, ktoré slovenčina nikdy predtým nepoužívala (napr. Hunyady namiesto Huňady). Nuž, a keď sa na Slovensku stalo módnym bojovať proti „slovenskému nacionalizmu“ (po kolký ráz to už v histórii), našli sa aj medzi historikmi a jazykovedcami „odborníci“, ktorí tento úzus napadli ako „nehistorický“. Zaujímavé, že im ako nehistorické neprípadá, keď rovnaký princíp pri prepise z nemčiny do češtiny používa česká historická veda, a mená ako Sternberk, Valdštejn, Lobkovic uplatňujú aj v slovenčine, hoci so Slovenskom nemajú nič spoločné a v čase svojho života používali výlučne nemecké formy svojich mien. Neprekáža im, že napr. v poslednom čase upravujú Maďari historické mená tak, aby nevznikli ani najmenší dojem, že daná osoba nebola „tisza Magyar“.

„Maďarského národného“ kráľa som už spomenul. Prednedávnom takéto čarovanie s menom postihlo Valentin Balassa (Valentinus Balassa - Valentin Balaša). Toto meno sa stalo nevhodným aj v maďarskom prepise z 19. storočia v podobe Balassa Bálint, ale zaviedlo sa Balassy Bálint. A vzápätí sa ujal bez akejkolvek oponentúry ochrancov „historického“ princípu. Dôvod: neno Balassa aj napriek uplatneniu zložkového pravopisu znelo príliš slovensky. A tento renesančný básnik a hrdina bojov proti Turkom, ktorý svoje básne písal v latinčine, slovenčine i maďarčine (v nej je

pokladaný za zakladateľa maďarskej národnej poézie), predsa ani menom nemôže pripomínať, žeby mohol byť Slovák.

Dal som si tú námahu a pozrel som si, ako píšu mená historických osobností v tých nemaďarských národoch, ktoré používajú latinu. Aj Rumuni aj Chorváti majú vlastné prepisy, ktoré sú v súlade s princípmi ich jazyka. Nemajú s tým nijaký problém. Problém majú len isté typy Slovákov, ktorí si nevedia predstaviť slovenské dejiny bez ich subsumovania pod maďarské alebo české dejiny. Predstava, žeby sa tieto dejiny mali vykladať v slovenskom duchu a zo slovenského uhla pohľadu im pripadá ako znesvätenie chrámu. Od roku 1993 sa na vysokej akademickej pôde udiali dva pokútne pokusy zmeniť Pravidlá slovenského jazyka v tejto otázke. Oba skončili fiaskom. Slovenská odborná verejnosť v svojej väčšine prijala tento princíp prepisovania historických mien do slovenčiny.

JAZYK AKO ZBRAŇ

Nie je to teda odborná, ale vyslovene ideová a politická otázka. Je však malá, ale vplyvná skupina, ktorá - neviem v akom záujme - sústavne brojí proti písaniu mien historických osobností podľa zásad slovenského pravopisu a nerešpektuje v tomto ani Pravidlá slovenského pravopisu, ani zákon o slovenskom jazyku. No a týmto prítakáva tlač písaná po slovensky, najmä ústredná, ktorá slovenský pravopis v tejto otázke úplne a beztrešne ignoruje. Tieto zásady ignorujú aj mnohé mestá - trebárs Bratislava, v ktorej stále existujú čudní ľudia. Niekedy mám dojem, že by ju radšej ako hrdé hlavné mesto Slovenska videli ako prispané predmestie Viedne - Prešporok.

Autor je historik.

Rokmi preverený spôsob financovania bývania v Európe Stavebné sporenie je ISTOTA, že budete lepšie bývať

Občania Slovenska si vážia svoje bývanie. Spomedzi vecí, ktoré sú súčasťou ich majetku, si ho cenia dokonca najvyššie. Pýtate sa prečo? Skutočnosť najlepšie vystihuje slovo ISTOTA. Istota sú štyri steny na pevných základoch a strecha, ktoré každého ochráni od nepohody a ktoré sa aj vďaka prítomnosti najbližších ľudí stanú našim domovom. Istota je investícia do nehnuteľnosti, ktorá ani v čase krízy nestráca na hodnote. A istota je aj pocit, že keď človek večer zatvorí za sebou dvere, tak si v pohodlí a pokoji svojho domova môže vydýchnuť a načerpať sily do ďalších náročných dní.

20 rokov pomáha občanom Slovenska bývať lepšie a bývať vo vlastnom.

PRODUKT PREVERENÝ KRÍZOU

Stavebné sporenie je rokmi preverený spôsob financovania bývania v najvyšších krajinách Európy. Vzniklo v čase svetovej hospodárskej krízy a teda pozná recept, ako ju zvládnuť a preklenúť bez otrasov a finančných strát. Rovnako ako v zahraničí, tak aj na Slovensku ho využívajú predovšetkým sociálne zraniteľnejšie skupiny obyvateľstva. A Prvá stavebná sporiteľňa, a. s., má pre každého niečo. Pre tých, ktorí chcú riešiť otázku svojho bývania okamžite, ale aj pre tých, ktorí sa na investíciu svojho života potrebujú najprv dôkladne pripraviť.

ÚVER UŽ OD 1,69 PERCENTA ROČNE

Výbornou voľbou pre tých, ktorých okolnosti tlačia do okamžitého riešenia bytovej otázky, sú úvery na bývanie v Prvej stavebnej sporiteľni, a. s. Ich úroková sadzba je v súčasnosti nižšia až o 4 percentá ročne. Pýtate sa, čo máte urobiť preto, aby ste dostali úverové prostriedky s takto nízkym úrokom? Stačí, ak sa stretnete s obchodným zástupcom PSS, a. s., a do konca mája 2012 podpíšete úverovú zmluvu. Nasledujúcich 12 mesiacov sa budete môcť radovať z úveru na

bývanie s úrokovou sadzbou už od 1,69 percenta ročne. Pravda, po ich uplynutí sa táto upraví na štandardnú, ale keď si to zrátate, priemerná úroková sadzba vášho úveru bude určite výhodnejšia ako u porovnateľných produktov na trhu. Možno sa pýtate, či vám prostriedky, ktoré vám poskytneme, budú stačiť na uskutočnenie vašich zámerov. Určite áno. Maximálna suma, ktorú vám PSS, a. s., poskytne na jednu úverovú zmluvu je 170 tisíc eur, pre manželov alebo partnerov je to dokonca dvojnásobok, presnejšie 340 tisíc eur. Táto suma určite stačí na kúpu bytu či rodinného domu aj na jeho výstavbu. Ale ak plánujete „len“ obnovovať svoje bývanie, teda vystačíte aj s menšou sumou - do 25 tisíc eur, tak takýto úver nemusíte ani zabezpečovať nehnuteľnosťou.

VÝHODY STAVEBNÉHO SPORENIA

Existuje však aj alternatíva a klienti Prvej stavebnej sporiteľne, a. s., ju využívajú naozaj často, že sa na investíciu do svojho bývania rozhodnú najprv dôkladne pripraviť. Najlepší spôsob prípravy je sporenie a výhodné zhodnocovanie vkladov. Stavebné sporenie je na to ako stvorené. Nielenže sú vaše vklady v bezpečí, pretože až do výšky 100

tisíc eur sú chránené zo zákona. Ale PSS, a. s., zhodnocuje vaše vklady spolu so štátnou prémieou garantovaným úrokom 2 percentá ročne. Štátna prémiea v tomto roku rovnako ako vlni predstavuje 10 percent z ročných vkladov, maximálne 66,39 eura. Výsledkom sporenia a zhodnocovania financií na účte stavebného sporenia je, že priemerný výnos zo 6-ročného účelového sporenia v PSS, a. s., dosahuje až 5,19 percenta ročne. A po splnení podmienok si môžete uplatniť zákonný nárok na čerpanie stavebného úveru s úrokom (v úverovej tarife) od 2,9 percenta ročne, ktorý je nemený počas celej lehoty splácania. Pritom stavebný úver až do výšky 40 tisíc eur môžete získať bez skúmania výšky príjmu a bez záložného objektu.

KARTA VÝHOD

Nesmieme zabudnúť na Kartu výhod. Na ňu má nárok každý stavebný sporiteľ v PSS, a. s. Vďaka tejto karte budete môcť nakupovať stavebný materiál či služby so zľavami až do výšky 40 percent vo viac ako 700 firmách a predajniach na celom Slovensku a znížiť si tak celkové náklady na kúpu, výstavbu či obnovu svojho bývania.

Túžba po vlastnom bývaní je u občanov Slovenska naozaj hlboko zakorenená. Možno aj preto, že v nie príliš vzdialenej minulosti predstavovalo vlastníctvo bytu alebo domu pre mnohých niečo len ťažko dosiahnuteľné. Ceny ne-

hnuteľností na bývanie sú vysoké aj v súčasnosti. Napriek tomu je bývanie pre občanov v súčasnosti dostupnejšie. Veľký podiel na tom má najväčšia stavebná sporiteľňa na Slovensku - Prvá stavebná sporiteľňa, a. s., ktorá už takmer

Viac informácií získate u obchodných zástupcov PSS, a. s., alebo na čísle 02/58 55 58 55 či na www.pss.sk.

Neprispôsobiví, integrovaní a tí druhí

V roku 1971 vznikla Medzinárodná rómska únia, ktorá sa dohodla na spoločnom pomenovaní pre dovtedy cigánov – Rómovia. Cigánov niet, niet teda ani problémov so spoložitím s nimi. Zostáva však záhadou, prečo doteraz Rómovia pokojne nazývajú majoritnú väčšinu slovom „gadžo“, hoci má svoj kodifikovaný názov – Slováci. Tento problém je však v celom kontexte naozaj maličerný.

Alebo inak – majorita sa bojí len a len majority. Ľudia proti rasizmu (LPR) najnovšie spustili kampaň, ktorej cieľom je poukázať na – naozaj neodškrípateľný – fakt, že z asi pol milióna príslušníkov rómskej menšiny u nás je takmer 84 percent Rómov integrovaných do spoločnosti. A že „sociálne vylúčených“ je tých zvyšných 16 percent. Kam však patria neprispôsobiví, ak aj sú integrovaní? Kde boli a sú napríklad aktivisti z LPR po udalostiach v Maduniciach, ktoré ako rasistický trestný čin vraždy na príslušníkov majority momentálne až neobvykle odvážne riešia súdy? Ozvali sa z LPR na výrok rómskeho vajdu z Krásnohorskeho Podhradia, ktorý sa vyhrádal – verejne – majiteľovi pozemkov pod osadou, že „nech len príde, neručíme za to, v akom stave odíde“? Kde sú aktivisti v prípade Dobrovodský z Malaciek, ktorému celkom potichu opäť nastahovali úrady viac ako tridsiatku „neprispôsobivých“ do jeho susedstva? A kde boli, keď sa schylovalo k desivému finále tragédie v Devínskej Novej Vsi? Doteraz sme nezaregistrovali nijakú odozvu „ľudsko-právnych“ organizácií na brutálne mlátenie pokojných majoritných občanov v Plaveckom Štvrtku bez ohľadu na to, či sú dospelí, deti, v práci alebo na ceste domov. Kto ich mláti? Integrovaní, prispôsobiví? Sociálne vylúčení? Stane sa nepísanou povinnosťou majoritných obyvateľov v prípade, ak stretnú rómske dieťa ponúknuť ho cigaretkou, vnútiť mu do trvalého používania mobil či odbariť ho nejakou tou desaťeurovou? Z éry socializmu pochádza zvyk, že neprispôsobivosť vymažeme zo životnej reality jednoducho. Jej nositeľov iba zasypeme sociálnymi dávkami, podporami a najmä jej dáme absolútny pokoj. Nechceme od nej nič, ani len dodržiavanie zákonov, ktoré inak striktné platia pre tých, ktorí svojimi nemalými odvodmi dotujú štátny rozpočet a vytvárajú tak možnosť nejaké dávky vôbec vyplácať. Štát má totiž obavy, že by zas rôzni mimovládni aktivisti spustili kampaň v konečnom dôsledku namierenú proti záujmom majoritnej časti obyvateľov Slovenska. Ale celospoločenská dráma už sa deje.

Ivan BROŽÍK

Rómsky problém neexistuje, zanedbávame iba riešenie kriminality v spoločnosti

Je požiadavka rešpektovať zákony rasistická?

Ivan BROŽÍK – Karikatury: Andrej MIŠANEK

V Európe, vrátane Slovenska, tiká etnická bomba. Ak ju vlády urýchlene nezneškodnia, výbuch bude mať nedeľné následky. K nám najbližšie Česko má svoj Šluknovský výbežok, u nás je to najnovšie Krásnohorske Podhradie. Mediálna stálica Lunik IX je už dávno „nezaujímavým“ spoločenstvom. Svoje o tom vedia majoritní obyvatelia Maduníc na Považí či Plaveckého Štvrtka na Záhorí. Ale žiaľ nielen tam.

Donekonečna chodíme okolo horúcej kaše a tvrdíme, ako nesmierne ťažké je aspoň len začať čosi riešiť. Niet sa čo čudovať. V zálohe je nepretržite pripravená mimoriadne akčná a v podstate nátlaková skupina aktivistov z najrôznejších mimovládnych organizácií, pripravená svojimi nezmyselnými argumentmi okamžite torpédovať akýkoľvek pokus štátu o zrovnoprávnenie podmienok života majoritného obyvateľstva s rómskou menšinou alebo presnejšie s jej neprispôsobivosťou časťou.

■ SILA REFERENDA

Osviežme si svoje vedomosti a potvrdíme predchádzajúce tvrdenie praxou, akou napríklad vo Švajčiarsku riešia štátne orgány spolužitie s neprispôsobivými – nielen Rómami. A nedovolila do toho kibicovať nejakým politologickým adolescentom. Jediná moc, ktorá má právo ovplyvniť rozhodovanie štátu, je referendum. Keďže vo Švajčiarsku majú v podstate najvyššiu moc mestské a regionálne samosprávne orgány, riešenie problému asociálov je v ich rukách. Ak napríklad neprispôsobiví občania odmietnu ponúknutú prácu – nemôžu rátať s nijakou sociálnou podporou. Ak alkoholik či absentér príde o zamestnanie, tak isto nemôže od nikoho čakať ani frank podpory. Sociálnu podporu v nezamestnanosti môžu dostať až po odpracovaní piatich rokov bez prerušenia. Ak asociálna rodina zničí byt, ktorý jej ako nízkonákladový pridelilo mesto (u nás je na to eufemizmus „vybýva“), musí nahradiť škodu alebo si ju odpracovať vo väzení. A hovorí niekto v Európe o švajčiarskom rasizme? Dokonca samotní Švajčiari verejne hovoria, že odmietajú živiť parazitov, a nikto ich za to nepranieruje a neposiela im súdne predvolania.

■ KDE JE CHYBA

Poslanec Národnej rady Slovenskej republiky Peter Pollák, vysokoškolsky vzdelaný Róm, verejne tvrdí: „Dnes sa musíme zamyslieť,

či budeme skúšať ďalšie experimenty. V posledných rokoch sme ich počuli niekoľko – od Ficových internátnych škôl pre Rómov, cez Slotov samostatný rómsky štát až po e-pay karty pani Nicholsonovej. Už by sme s tým mali prestať. A to je možno to najsprávnejšie, lebo ja si osobne myslím, že problémy Rómov nespočívajú až tak v tom, že by sme mali niečo robiť navyše, ale skôr v tom, že robíme isté zbytočné kroky. Ak zistíme, že problém je v nezamestnanosti, čo je dosť možné, zameriame sa predovšetkým na posilnenie pracovného trhu. Ak zistíme, že jediným problémom sú nevyrovnané pozemky, pokúsime sa nájsť riešenie.“ (Zdroj: TREND)

■ KOTLEBOVE „NÁVODY“

Slovenské národné noviny zaujímaj aj názor Mariana Kotlebu, ktorý je v týchto dňoch v kurze okrem iného preto, že sa rozhodol riešiť existenciu nelegálnej rómskej osady v Krásnohorskom Podhradí. „Časový horizont riešenia situácie na dotyčných pozemkoch je dnes ťažko presne stanoviť. Určite to však nebude tak skoro, ako si možno mnohí predstavujú. Je pred nami veľa práce a medializované získanie pozemkov bol len ten povestný prvý krok. Ako už aj pre médiá povedal môj reálny poradca Miroslav Belička, jediné, čo s pozemkami chceme urobiť, je zosúladiť skutkový stav so stavom právnym.“

Príznačný je v tomto probléme postoj „správcu“ osady, tamojšieho rómskeho vajdu: „Kotleba príšť môže, my však neručíme za to, v akom stave odíde.“ V tejto vete je vzorovo koncentrovaná ignorancia platných zákonov zo strany pána vajdu (nedotknuteľnosť osobného vlastníctva), no takmer rasistické je to pripomenúť. Niet sa čo čudovať, že majoritní obyvatelia obce Plavecký Štvrtok na Záhorí by si Mariana Kotlebu želali za starostu, lebo ich „spolužitie“ s obyvateľmi miestnej, nelegálne postavenej rómskej osady sa inak ako peklom zaživa nazvať nedá. Kriminalita tamojších maloletých Rómov je nateraz nezastaviteľná, za odmietnutú cigaretu neváhajú spôsobovať občanom či tam zamestnaným ľuďom aj ťažké ujmy na zdraví. Kotleba navrhuje „hranicu trestnej zodpovednosti znížiť na dvanásť rokov“. Aj pri súčasnom stave je tu však otázka, kto a ako vymáha zákonnú zodpovednosť zo strany rodičov za napáchané skutky ich detí. Tu zas štát prejavuje iba strach a bezmocnosť, hoci sa môže oprieť o platné zákony uznávané v celej Európe. Mimochodom, SNN sa spýtali Mariana Kotlebu aj na to, ako vníma mediálne nálepky, že je fašista, rasista a že patrí do basy: „V právnom štáte by som pretieto ničím nepodložené označenia už bol milionár. Dnes však naše

médiá, dotyčné mimovládne organizácie, ako aj celú spoločnosť riadia ľudia, ktorí, ako sa hovorí, ťahajú za jeden povraz. O aký povraz ide, sa ľudia najlepšie dozvedia z publikácie Protokoly sionských mudrcov. Určite by si ich mal každý kresťan prečítať a porozmýšľať nad nimi.“

■ STUPNE ODVAHY

Bývalá štátna tajomníčka ministerstva práce a sociálnych vecí Lucia Nicholsonová vyhlásila, že Brusel bol ochotný pristúpiť aj na tvrdé opatrenia, napríklad aj na limitovanie dávok: „Napokon, aj my sme navrhovali takúto reformu ohľadom sociálnych dávok aj vo vzťahu k sociálne vylúčeným spoločnostiam. Ide len o to, či nájde politickú odvalu na takýto krok.“

Nuž práve, kto a kedy sa konečne prestane báť? Laco Oravec z Nadácie Milana Šimečku tvrdí, že netreba okliešťovať ľudské práva. Problémom podľa neho je len to, že štát nedostatočne využíva nástroje, ktoré má k dispozícii: „Ak sa hovorilo o dávkach v hmotnej núdzi vyplácaných vo forme potravín, to už dnes zákon umožňuje, a otázka je, prečo sa to nevyužíva dostatočne masovo a efektívne, prečo často v praxi rezignujeme na zabezpečenie práv a záujmov detí, ktoré žijú v tomto prostredí a pod. Netreba zasahovať do ľudských práv, treba vhodne kombinovať motivačné a potom aj sankčné nástroje.“

Okrem obmedzenia rodinných

základ riešenia postavenia Rómov v spoločnosti vyššiu vzdelanosť ich detí. Nesúhlasí však s návrhom na zavedenie internátnych škôl. Preferuje „systém, ktorý umožňuje dieťaťu ísť o pol ôsmej do školy a napríklad o piatej odísť“. Hoci si myšlienka systému celodenného vzdelávania vyžiada aj prijatie ďalších vychovávateľov alebo napríklad ponuku stravy pre deti, náklady budú podľa Petra Polláka výrazne nižšie, než aké by si vyžiadalo zriadenie internátnych škôl.

■ A OPĀT PROTESTY

Lenže – v okamihu sa vynorilo množstvo zasvätených „nie“. Len príklad – expertka na rómske vzdelávanie Inge Kosová tvrdí, že internátne školy určite nezabezpečia, aby boli deti z nefunkčných rodín vychovávané lepšie. Narúšajú vraj sociálne väzby v rodinách, zbavujú rodičov práv a povinností a prehlbujú segregáciu u detí, ktoré už aj v súčasnosti navštevujú školy často výlučne rómske.

„V konečnom dôsledku by internátne školy vôbec nepripravili deti na život v multikultúrnom prostredí. Ale naopak, práve od malička by sme v týchto deťoch, vo všetkých na Slovensku, zakoreňovali predstavy o tom, že svet je rozdelený podľa ekonomickej, sociálnej alebo etnickej príslušnosti, a to je veľmi nebezpečné,“ tvrdí I. Kosová.

Európska rada už neraz explicitne vyzvala na riešenie „osobitej

prídavkov či sociálnych dávok prichádzajú podľa predsedu vlády Roberta Fica do úvahy aj internátne školy. Stále tu však vyvstáva otázka a čo rodičia týchto rómskych detí? Kde je ich zákonná zodpovednosť za ich ratolesť? Podľa Roberta Fica si Slovensko bez ústupkov z pravidiel, ktoré ochraňujú ľudské práva, so sociálne slabými ľuďmi nedokáže poradiť. Preto treba podľa neho upozorniť v Bruseli na problémy, ktorým Slovensko čelí: „Ak napríklad poviem teraz, poďme zúžiť poskytovanie rodinných prídavkov na tri deti do budúcnosti, narážame na problém ľudských práv. Ale ak naďalej budeme pokračovať v tejto politike vo vzťahu k rómskej populácii, budeme svedkami neustáleho zvyšovania počtu rómskych spoluobčanov prakticky bez akejkoľvek životnej perspektívy, vo veľmi zlom zdravotnom stave a plne odkázaných na štát.“

Neskúšajme zlé riešenia, ak sme nevyskúšali tie dobré – tvrdí Peter Pollák, prvý rómsky poslanec v Národnej rade Slovenskej republiky. Rovnako ako premiér Robert Fico totiž aj Pollák považuje za

situácie Rómov“. Skupina európskych socialistov v Európskom parlamente navrhuje preklasifikovať Rómov na „transnárodnú európsku komunitu“ a prijať Európsku stratégiu riešenia rómskej otázky. V súčasnosti sa napríklad Taliansko vyhráza, že kolektívne vyhostí všetkých Rómov z krajiny. U nás o tom však nikto neinformuje. Je to iba ospravedliteľná hlúposť alebo naozaj zámer? Sám Peter Pollák si myslí, že už raz naozaj treba „vvrátiť mýtus o Rómoch a tým je, že z osady nikam cesta nevedie. Hoci podmienky v mnohých osadách sú naozaj obrovskou prekážkou pre vzdelávanie a ďalší kariérny rozvoj, veľmi nerád počujem, že sa nedá nič robiť“.

Ukazuje sa, že jediný problém je zároveň ten hlavný. Aby spoločnosť v sebe našla dostatok síl vyžadovať od každého jej občana rovným metrom plnenie tých povinností, ku ktorým ho zaväzujú zákony platné na Slovensku. A zároveň, aby každému občanovi zabezpečila rovnaké šance a rovnaký prístup – napríklad k vzdelaniu, zdraviu či zamestnaniu.

Texty mnohých pesničiek odzrkadľujú dobu O čom vlastne spievame

Alexander GOCZ – Foto: autor

Keď sa na prelome dvadsiatych a tridsiatych rokov ozývali z rádia vtedajšie superhviezdy Štefan Hoza či František Krištof Veselý, málokto vedel, kto napísal text napríklad vtedajšieho hitu *Nepovedz, dievčatko*, nikomu. Táto situácia v podstate pretrvala ďalších osemdesiat rokov. Akurát že dnes, keď istý populárny že vraj spevák zarecituje: „Čo ti j....e,“ okamžite vieme, kto ten cenzorsky vyhviezdičkovaný text spáchal. Mimochodom – *Nepovedz, dievčatko*, nikomu otextoval libretista, textár a básnik Dušan Pálka v roku 1934.

Začalo sa to operetou a iste boli v hre aj inšpirácie slovenskou ľudovou piesňou. Tak vznikala populárna hudba na Slovensku, v ktorej rezonovali už spomínaní Štefan Hoza, F. K. Veselý či Melánia Olláryová. Textárskymi hviezdami boli v tom čase Dušan Pálka či Pavol Braxatoris, mimochodom vnuk Andreja Sládkoviča a autor textov k slávnej operete Gejzu Dusíka *Modrá ruža*. Na rozdiel od F. K. Veselého, z ktorého pri koncerte v Piešťanoch v roku 1941 rozvášnené fanúšičky strhli košefu, aby si ju rozstrihanú na drobné kúsky pietne schovali do pamätníčkov, autori textov vtedajších šlágrův neboli širšej verejnosti známi. Podobne ako dnes.

■ TEXTÁR JE MUŽ V POZADÍ

Tento názor zdieľa aj Juraj Soviar. Štyridsiatnik, ktorý svojimi úspešnými textami napríklad pre skupinu Elán patrí k zatiaľ poslednej vlne slovenských textárov. Ak by sme to chceli brať chronologicky, tak prvou vlnou boli textári básnici na prelome

Byvalý novinár a textár populárnych piesní Juraj Soviar.

60. a 70. rokov. Kamil Peteraj, Ján Štrasser, Luboš Zeman, Boris Filan a niekoľkí ďalší. „Je to veľmi silná generácia. Riadi sa tým, čo mi kedysi povedal legendárny český textár Pavel Vrba. Každý textár by mal byť predovšetkým polyhistor. Lebo bez znalosti rokov pred sebou

nemôže pochopiť dnešné súvislosti a už vôbec nie našmátrať budúcnosť,“ hovorí Juraj Soviar a jedným dychom dodáva, že kedysi bol textár v prvom rade generačný súputník a priateľ konkrétnych hudobníkov a spevákov, tvorivý človek, ktorý citlivo vnímal dobu. Zasnávaní

milovníci našej kvalitnej pôvodnej hudby rozprávajú legendy o tom, ako básnik a textár Kamil Peteraj trávil nekonečné letné dni pri jazerách v Rusovciach s nemenej významnou muzikantskou legendou Mariánom Vargom. „Jednoducho patríš do kapely, do muzikantskej rodiny. Mne sa to na istý čas podarilo v prípade skupiny Elán,“ dodáva Ďuro Soviar a keby som mal napísať aj niektoré podrobnosti z tých čias, ktoré mi prezradil, tak SNN obvinia z toho, že čitateľom podáva hustý bulvár.

■ ZLATÉ ČASY UŽ BOLI

Po spomínanej prvej vlne textárov nastúpila ďalšia zaujímavá partia. Daniel Hevier, Peter Uličný, Juraj Soviar, Maroš Bančej, no najmä Jožo Urban. Posledne menovaný kedysi povedal: „Napísať umelecky kvalitný text, ktorý sa vzápätí stane hitom, je rovnako pravdepodobné ako na súťaži miss stretnúť blondínu so záujmom o filozofiu, ktorá vie uvariť perfektný segedínsky guláš.“

Ako sme už v SNN písali, medzi odborníkmi, ale aj medzi laickými milovníkmi populárnej hudby prebehli pred časom búrlivé debaty nad návrhom, aby sa podobne ako vo viacerých tradičných európskych krajinách stanovilo povinné percento pôvodnej tvorby vo vysielaní rádií. No v súčasnej situácii, keď sú vlastníkami najpočítanejších súkromných staníc nadnárodné spoločnosti a v našej verejnoprávnej RTVS je neprehľadná

dramaturgia, ktorá sa ani netvára ako podporujúca pôvodnú tvorbu, je požiadavka povinných percent pre slovenskú hudbu viac menej iluzórna.

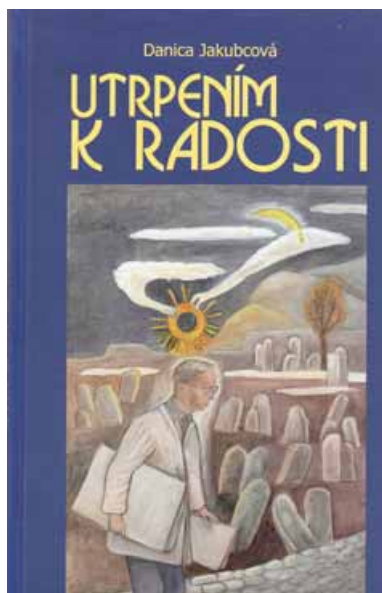
■ ČO ROBIA SLOVENSKÍ TEXTÁRI

„Odkedy muzikanti a speváci zistili, že za texty sú taniťmy od Slovenského ochranného zväzu autorského (SOZA), tak sa vyrojilo toľko textárov a básnikov, že jeden sa až čuduje,“ neodpustil si na adresu súčasného stavu ironickú poznámku Juraj Soviar. Ak necháme bokom občasné „vykrádačky“ známych básnikov, akými sú M. Válek, M. Rúfus či spomínaný Jožo Urban, až na občasné výnimky sú „svojpomocné“ texty znôškou frázy a kliše. Presne teda kopírujú slaboduchú anglosaskú hitovú produkciu, ktorá sa na nás valí z éteru. Nepomôžu tomu ani masťné vulgarizmy v raperských textoch, ktoré istej časti mládeže zrejme naplňujú ich naivné predstavy o „vzbure“ proti svetu dospelých.

Legendy slovenskej textárskej školy dnes pracujú v reklamných agentúrach, prípadne im dokonca šéfuju, prednášajú na školách a pracujú v médiách. Je to zrejmy dôsledok globalizácie spojennej s postupnou atrofiou a komercializáciou pôvodnej slovenskej populárnej hudby. Noví majstri textu však určite už niekde čakajú. Ako na záver nášho rozhovoru povedal Ďuro Soviar: „Nie všetky privreté oči spia a nie všetky otvorené oči vidia...“

Poeta majstrovi

Danica Jakubcová: Utrpením k radosti, Bratislava 2011

Žriedla, z ktorých vyvierajú poézia, majú rôznu podobu. V prípade tejto knihy je tým základným zdrojom priateľstvo a obdiv autorky k osobe a dielu významného slo-

venského výtvarníka Imra Weinera-Kráľa, ktorému je zbierka venovaná, konkrétne k 110. výročiu narodenia tohto umelca, ktoré sme si pripomenuli 26. októbra minulého roku.

Danica Jakubcová, muzikologička, publicistka, výtvarníčka a poetka sa s majstrom Imrom Weinerom-Kráľom (1901 – 1978) zoznámila na začiatku 70. rokov

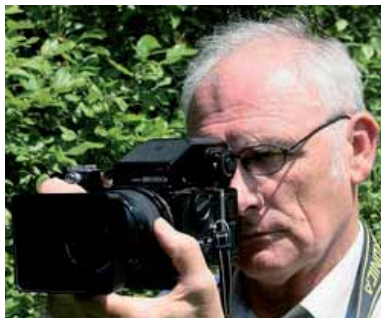
KNIHA TÝŽDŇA

ako čerstvá absolventka Pedagogickej fakulty UK. Mladá dáma so vzťahom k hudbe (študovala ju ako druhú vysokú školu) a s citom pre výtvarné umenie a literatúru zaujala nášho najvýznamnejšieho surrealistického maliara natoľko, že sa stala jeho platonickou múzou, blízkym človekom, s ktorým môže hovoriť o tvorivosti, o maľovaní a literatúre. Práve z týchto stretnutí, zo silného dojmu, ktorý

v Danici Jakubcovej zanechali maľby Weinera-Kráľa, pramení základný inšpiračný zdroj zbierky *Utrpením k radosti*. Z poetickej stránky ide o klasické básne, hlboko subjektívne ukotvené, avšak s presahom do silného pocitu túžby po krásne, láske, spravodlivosti, po naplnení života v tvorivosti, ktorá je najdôležitejšou stopou zanechanou človekom počas jeho existencie. Autorka navyše doplnila knihu o bohatú fotografickú prílohu, no najmä o epilóg, ktorý je svojim faktografickým, ale aj emocionálnym obsahom regulárnym literárnym bonusom tejto básnickej zbierky. Nesporne obohacujúcim prvkom sú aj reprodukcie obrazov Danice Jakubcovej, pričom časť z nich je priamo inšpirovaná dielami majstra Weinera-Kráľa.

Celú knihu azda najlepšie charakterizuje záverečné autorkino vyznanie: „Vzdávam týmto poctu významnému umelcovi a človeku s veľkým Č, ktorého som považovala za oázu dobra, lásky a krásy, ktorú uňho nachádzali všetci tí, čo ho mali radi.“

(mab)

Všetkých milovníkov fotografie, etnografův i matičiarov zdrvíla správa o tragickej smrti fotografa a kultúrno-pamiatkového dokumentaristu Filipa Lašuta. Osudným sa pre neho stal aprílový piatok trinásteho, keď vinou nezodpovedne predbiehajúceho vodiča zahynul za volantom svojho auta na ceste pri Vrútkach smerom do Žiliny. Je len symptomatické, že sa práve vracal z fotografovania cirkevných stavieb v Skalici.

Filip Lašut sa narodil 18. februára 1945 vo Vrútkach. Fotografovať začal ako dvanásťročný. Pomerne skoro, od roku 1968, zviazal svoj život s Maticou slovenskou, kde svojim fotoaparátom dokumentoval zbierky Národnej knižnice a Slovenského národného literárneho múzea. Filip Lašut bol v dobrom slova zmysle aj „inventárom“ najväčšej prehliadky amatérskeho divadla na Slovensku – martinskej Scénickej žatvy. Nečudo,

NEKROLÓG

Veľká strata pre fotografiu

veď divadelná fotografia patrila spolu s fotografovaním architektonických pamiatok, najmä cirkevných, k jeho srdcovým záležitostiam. Vo svojej fotografickej tvorbe ostal verný Vrútkam, Martinu a Turcu, no neváhal na cestách po Slovensku zaznamenávať citlivým objektívom fotoaparátu aj krásy iných regiónov. Jeho fotografie obohatili nejednu publikáciu vydanú v Matici slovenskej, no dokumentovali náš svet a kolorit aj v regionálnej či celoslovenskej tlači. Po roku 1990 sa začal venovať aj editorskej a vydavateľskej práci a jeho pohľadnice miest či fotografické skladačky slovenských historických pamiatok potešili oko nejedného milovníka histórie a krás našej vlasti. Slovenská dokumentárna a historická fotografia jeho tragickým odchodom veľa stratila. Neúnavný fotograf, organizátor a najmä priamy a srdečný priateľ Filip Lašut zomrel v plnom pracovnom nasadení krátko po dovŕšení 67 rokov života. Česť jeho pamiatke!

(mab, foto: archív)

Odtlačok prvého Slováka

Slováci na zemi vystriedali dinosaur. Naša národná pamäť je najstaršou na svete. Siahá až do čias pred 55 miliónov rokov. Azda len Indiáni Hopi, ktorí si pamätajú, ako prileteli z vesmíru, sa nám môžu rovnať. Chcete dôkazy?

Pán Smiešok v roku 1967 našiel pri dedine Kónské v martinskom okrese na vápencovom podloží čudnú priehlinu. Presne ako odtlačok chodidla. Vznik horniny vedci datujú do mladších treťohôr pred 55 miliónov rokov. Antropológovia odtlačok podrobne skúmali a určili, že ide skutočne o šľapaj nohy *Homo sapiens*. Prvý z tohto druhu však

pobehoval po Slovensku najskôr pred 100 tisíc rokmi, nie pred 55 miliónmi. Aspoň tak tvrdia aj v SAV, ktorá skutočne potrebuje reformu. Šľapaj, ktorú našiel pán Smiešok, je veľká 21 krát 9 centimetrov. Palec a druhý prst sú pri porovnaní s našim chodidlom výnimočne široké.

V okrese Vranov nad Topľou v štátnej prírodnej rezervácii Hermanovské skaly našli obrí odtlačok bosej nohy v časti skál, ktorú odnepamätajú volajú Údolie obrov. Vedci tvrdia, že ide o stopu Gigantopiteka. Bol to mohutný primát vo veľkosti gorily XXL. Žil si podľa vedcov ako predok yetiho pred

pol milióna rokmi. Bol neželanou spoločnosťou človeku vzpriamenému, lebo sa s ním ruval o životný priestor. Predkovia slovenského yetiho sa človeku podobali základnou stavbou tela. Boli však dvakrát vyšší a šesťkrát ťažší. Žili si pred 500 tisíc rokmi, nie pred 55

GLOSA

miliónmi, keď datujú vznik horniny, do ktorej, ešte mäkkej, stúpil prvý Slováč! V roku 1951 našli v Novákoch pri ťažbe hnedého uhlia z mladších treťohôr dve kostry. Uhlie bolo presne z čias, keď prvý Slováč stúpil na mäkký vápenc

prí Martine. Nedali by sme preto ruku do ohňa, že v uhli sa našla práve kostera prvého Slováka a jeho ženy, keď omylom zapadli do močiarov pri púti po svojej novej neznámej vlasti. Neprajnici by síce mohli tvrdiť, že šľapaj prvého Slováka v skutočnosti zanechal Slováčisko, ktorý nepochopiteľne ľudu zatajil, že dokáže, či dokázal cestovať v čase. Nález dvoch kostier však toto tvrdenie vyvracia. Vedecko-fantastická literatúra dosvedčila, že nemôžeme zomrieť v minulosti.

Neboli by to Američania, keby nám poctu najstaršieho národa nezaviedli. Onedlho trúbili do sveta, že sú starší

a vyspelejší ako my, lebo ich predkovia pred 500 miliónmi rokov chodili obutí. V štáte Utah našiel 1. júna 1968 zberateľ trilobitov William Meistern odtlačok detskej topánočky. V nej bol zaskliapaný ešte živý a mäkký, neskôr skamenený trilobit. Praveký článkonožec žil na dne plytkých kambrijských morí a topánočka nechala šľapaj v skale vtedy, keď sa čvachtal vo vode pred 500 miliónmi rokov. Nuž čo. Amerika vlastnú históriu nemá, a tak si ju musí vymýšľať.

P.S. Nie je vám čudné, že detskú stopu našli vtedy, keď my na Slovensku slávime Deň detí?

Milan ZEMO

Diplomat Hans Keller: „Väčšina Slovákov sa na fašistov, ale aj na komunistov hrala.“

Je načase vrátiť sa k historickej pravde

Ján SMOLEC - Foto: autor

Po vzniku druhej Slovenskej republiky komunistickí, čechoslovakistickí a svetoobčianski historici stále hrdli: slovenský štát v rokoch 1939 – 1945 bol fašistický, vzorne a iniciatívne slúžiaci Hitlerovi. Tieto názory opakujú doteraz. Slovenskí autori, ktorí sa vrátili z emigrácie, osobitne profesor Padovskej univerzity Milan S. Ďurica, profesor František Vnuk, Dr. Imrich Kružliak a iní, ktorí mali možnosť preštudovať si dokumenty v zahraničných archívoch, spolu so slovenskými historikmi A. Magdolenovou, A. Hrnkom, P. Bielikom, R. Letzom, J. Bobákom, P. Mulíkom a ďalšími, ako aj s publicistami združenými v Klube novinárov Za pravdivý obraz Slovenska publikovali o prvej Slovenskej republike aj pozitívne fakty. Ako šéfredaktor REPUBLIKY som im v denníku poskytol adekvátny priestor.

Odporcovia slovenskej štátnosti na tieto články reagovali tvrdením, že neexistuje, nežije nijaký významnejší zahraničný svedok – autor, obhajujúci fašistické Slovensko. Na uvedené výhrady mi pomohol odpovedať náš vtedajší veľvyslanec vo Švajčiarsku profesor Ábel Kráľ. Oznámil mi, že veľvyslanectvo navštevuje Dr. Hans Keller, švajčiarsky obchodný zástupca a v rokoch 1939 – 1945 aj diplomat na Slovensku. Niekoľko článkov o prvej Slovenskej republike aj publikoval. Vyzval ma, aby som sa s ním prišiel do Bernu porozprávať!

■ Z MAGNETOFÓNOVEJ PÁSKY

O dva týždne som sa v Berne na pôde slovenského veľvyslanectva s Dr. Hansom Kellerom, očitým svedkom existencie „hrôzostrašného slovenského fašizmu“, stretol. Vďaka svojim profesionálnym funkciám udalosti na Slovensku osobne sledoval od rozpadu Česko-Slovenska a vzniku prvej Slovenskej republiky až do 8. apríla 1945. Po uvítacích formalitách sa ochotne rozhovoril.

„Spočiatku ma ako obchodného zástupcu Švajčiarska vo Viedni a zároveň v Bratislave politický osud Slovenska veľmi nezaujímalo, ale keď sa v novembri 1938 vo Viedni pod patronátom Hitlera a Mussoliniho konala známa arbitráž, odvtedy mi osud ľudí pod Tatrami nebol ľahostajný. Veď Slovensku amputovali 21 percent územia, desať tisíc štvorcových kilometrov, stratilo 860 tisíc občanov, 21 percent z celkového počtu obyvateľov v prospech Maďarska. Toto ponižujúce riešenie etnického problému naplnilo slovenský národ smútkom. Tiso do rozhlasu povedal, že sa mu stala veľká krivda. Nemci to považovali za začiatok jeho protinacistického postoja, označili ho za klerikálneho tvrdohlavca. V Berlíne si uvedomovali, že politický katolicizmus odmieta národnosocialistické myšlienky.“

Dr. Hans Keller istý čas pracoval aj ako dopisovateľ vo Viedni pre Neue Zürcher Zeitung. Publikoval aj vo Schweizerische Zeitschrift für Geschichte, a preto aj z určitej profesionálnej povinnosti neskôr písal o svojich bohatých a v mnohom ohľade jedinečných diploma-

tických zážitkoch a skúsenostiach. Na zážitky zo Slovenska spomínal surčitou nostalgiou, lebo ich prežíval v dramatických vojnových časoch. V roku 1941 sa mu v Bratislave narodil aj syn Urs. Pravdepodobne jediného švajčiarskeho občana, ktorý sa v tom čase na Slovensku narodil, sme o niekoľko dní tiež navštívili. Žije v Zermatte, ktorý je učený pod 4 478 metrov vysokým a špicatým Matterhornom. Srdečne nás privítal vo svojom hotelíku. Urs bol pyšný, že sa narodil na Slovensku, ktoré v čase, keď sme ho navštívili, začalo dosahovať v hokeji svetové úspechy. Niekoľkokrát plánoval navštíviť Bratislavu, ale podnikateľské aktivity mu to nedovoľovali.

■ HOSPODÁRSKY ZÁZRAK

Keď Dr. Keller prišiel ako hospodársky a obchodný expert na Slovensko, považovalo sa za zostalú, nevyvinutú, okrajovú krajinu. Rýchlo sa však menilo na zásobovaciu situáciu aj pre Nemecko. Kým tretia ríša pokračovala na svojom naoko víťaznom pochode Európou, Slovensku dožičila čas, aby mohlo ťažiť zo svojho hospodárskeho zázraku.

„Bratislavu, po nemecky Pressburg, nazývali Nemci a Rakúšania Fressburg, teda mesto, kde sa dá do sýtosti najesť. Aj my Švajčiari sme využívali slovenský roh hojnosti. Mojou úlohou bolo zaobstarávať na Slovensku drevo, drevené uhlie a iný tovar. Relatívne dobrá zásobovacia situácia bola hlavným predpokladom pre úspešné snahy Švajčiarska rozšíriť výmenu tovarov s týmto, pre nás vtedy celkom novým obchodným partnerom. Vďaka porozumeniu a pomoci slovenských partnerov dopravil sa do Švajčiarska nejednen vagón cukru či sladu, celé vlaky cementu, dreva alebo dreveného uhlia, veľmi potrebné dodávky minerálneho oleja a ďalšieho nedostatkového tovaru. Slovensko bolo v tom čase pre nás jedným z najdôležitejších obchodných partnerov. Slováci nám vzorne platili za nami vyvezené hodinky, syr, čokoládu, textil všetkého druhu, chemické a farmaceutické výrobky, stroje. Nás zase vo veľkej núdzi zachránili dodávky dreveného uhlia, cukru, sladu, od roku 1942 nafty pre lokomotívy i oleja pre textilné stroje.“

Bývalý švajčiarsky diplomat v Bratislave vo svojich spomienkach zdôrazňoval najmä obdobie roku 1942, keď sa švajčiarsko-slovenské vzťahy dostali na vyššiu úroveň zriadením konzulárneho zastupiteľstva a vymenovaním švajčiarskeho diplomata Dr. Maxa Grässliho, ktorý dovtedy pôsobil v Berlíne, za konzula v Bratislave. V Berne Slovensko reprezentoval konzul, spisovateľ Tido Gašpar a po ňom J. M. Kirschbaum.

■ ZÁCHRANA ŽIDOV

Konzul Grässli a jeho manželka sa v Bratislave v nezvyčajnej miere zasadzovali za nacistami prenasledovaných Židov. Ich práca by však ani zďaleka nebola taká úspešná bez spolupráce so slovenskými priateľmi. Židovským partnerom švajčiarskych firiem pomáhali tak, že im vydávali písomné potvrdenia, že sú pod ochranou švajčiarskej vlády. Keď Grässli po dvoch rokoch

opúšťal Bratislavu, svojmu nástupcovi Dr. Hansovi Kellerovi dôrazne prikazoval, aby pri prevzatí domu, ktorý slúžil konzulátu, nič nemenil. „Keď sme sa s manželkou nasťahovali do spomínaného domu, zistil som, že je v ňom schovaných šestnásť Židov, ktorým hrozila deportácia. Až vtedy som pochopil, prečo sme nemali v dome nič meniť.“

Diplomat Hans Keller prvý zľava.

Ochrannú akciu Židov som úspešne dokončil. Pri všetkej opatrnosti hrozilo nebezpečenstvo, že ilegálni spolubývatelia v konzulárnom byte, predovšetkým ich deti, sa prezradia nejakou nedbanlivosťou. Napokon sa podarilo Židov postupne previesť v skryšach vytvorených v nákladných vozňoch, ktoré prepravovali drevo do Švajčiarska. Do tejto záchranej akcie boli zainteresovaní aj mnohí Slováci. Som svedkom, že robili všetko možné, aby aspoň časť ohrozených Židov zachránili, ukryvali ich a niektorým pomáhali utiecť do Maďarska, kde spočiatku situácia nebola taká nebezpečná.“

O slovenskej záchrane Židov, ako aj o veľkej snahe Slovákov zachrániť ich písal delegát Medzinárodného výboru Červeného kríža pre Slovensko George Dunand v knihe Ne perdez leur trace (Nestráťte ich stopu), ktorá vyšla v roku 1950 v nakladateľstve Bacciniere v Neuchateli.

Keď som Dr. Kellerovi pripomenul, že niektorí kritici stále považujú Slovákov za najväčších židobijcov a fašistov, s úsmevom pokrýval hlavou, rozpažil ruky a zvýšeným hlasom odpovedal.

„Hitlerovi sa museli podriať aj silnejšie krajiny, ako bolo Slovensko. Aj my neutrálni Švajčiari sme mali strach z neho a nemali sme v úmysle nijako ho provokovať. Malým národom nič iné ani nezostávalo. Žil som v tých časoch medzi vami. Chodil som s vašimi vtedajšími politikmi na poľovačky. Pod Krievanom som zastrelil hlucháňa, doteraz mi zdobí predizbu. Viem, aký mala väčšina slovenských politikov názor na Hitlera a fašizmus. Podľa mňa sa väčšina Slovákov na fašistov takpovediac hrala. Váš prezident Dr. Jozef Tiso mi na jednom stretnutí, na ktorom sme hovorili o postavení malých národov v čase vojny, pripomenul slovenské porekadlo: Keď sa veľkí bijú, malí sa musia schovať pod stôl. Po vojne do roku 1968, ale aj do vašej než-

nej revolúcie ste sa spolu s Čechmi šikovne hrali aj na komunistov. My malé národy musíme vedieť aj politicky manévrovať.“

■ KREŠŤANSKÁ ETIKA

Dr. Keller vysoko vyzdvihoval kresťanskú etiku prvej Slovenskej republiky. Keď Berlín vyzval Slovensko, aby sa zúčastnilo na ťažení proti Pofsku a tak si vydobylo naspäť slovenské regióny, Tiso sa zriekol anektovať etnicky neslovenské územia. Takáto manifestácia kresťanskej etiky samozrejme

v putách odovzdali novým pražským vládcem. V nasledujúcom procese, ktorý bol iba fraškou, ho odsúdili na smrť. Na Slovensku sa všeobecne očakávalo jeho omilostenie. Beneš však milosť zamietol a dal ho v Bratislave obesiť ako odstrašujúci príklad pre všetkých Slovákov. Postrehy Dr. Kellera týkajúce sa Tisa uverejnil v roku 1985 časopis Geschichte historisches Magazin Nr. 69.

■ DRAMATICKÝ ZÁVER

Diplomatická kariéra švajčiarskeho diplomata na Slovensku mala takmer tragický záver.

„Štyri dni po oslobodení Bratislavy ma ruský kapitán so zelenou brigádou – netušil som, že je to dôstojník NKVD, pod hrozbou zastrelenia hnal na korbu nákladného auta, na ktorej už boli učupení a vystrašení diplomati z iných vyslanectiev. Keď nadutému a neváživému naladenému dôstojníkovi som slovensko-ruský vysvetľoval, že pracujem ako diplomat neutrálneho Švajčiarska, dôstojník dostal zúrivy záchvat zlosti. Kanóny zo Švajčiarska zapríčinili Rusom pri oslobodzovaní Rumunska nečakane veľké straty, a tým sa Švajčiarsko veľmi ťažko prevínilo proti ruskému ľudu a jeho slávnej armáde. Vyhrážal sa, že ma môže zastreliť. Dokonca mi prstom stláčal stred čela, miesto, kde ma môže zasiahnuť ruská guľka. Vyhrážku končil otázkou: Poniimateš? Pokrútil som hlavou, že neponimaju, no uvedomoval som si hroziace nebezpečenstvo. Prežil som v oslobodenej Bratislave iba štyri dni, ale už sa rozchytilo, že vojací osloboditelia znásilňujú ženy, dokonca i manželky komunistov.“

Deportácia švajčiarskeho diplomata zo Slovenska trvala až sedem týždňov. Najskôr ho odviekli do Budapešti a potom cez Maďarsko, Rumunsko, Bulharsko ho vysadili na hraniciach Turecka. Po dobrodružnom a strastiplnom návrate do vlasti ho švajčiarska vláda definitívne zaradila do svojich diplomatických služieb, v ktorých dosiahol najvyšší stupeň veľvyslanca, najprv v Pekingu (1962 – 1966) a potom v Belehrade (1967 – 1974).

Dr. Hans Keller, veľký priateľ Slovákov, mne i veľvyslanecovi profesorovi Ábelovi Kráľovi prisľúbil, že rád Slovensko navštívi, keď ho nejaká slovenská inštitúcia pozve. O stretnutí som napísal do REPUBLIKY reportáž a súčasne vyzýval vedúcich pracovníkov Ministerstva zahraničných vecí SR, ale aj vtedajšie vedenie Matice slovenskej, aby Dr. Kellera pozvali. Všetci súhlasili, no pozvanie očitému svedkovi o živote v prvej Slovenskej republike neposlali.

Dr. Hans Keller už nežije, zanechal však písomné svedectvá, ktorých časť spracoval profesor Milan S. Ďurica. V úvode jedného s názvom Slovenská republika 1939 – 1945 podľa očitého svedka napísal: „Kellerove spomienky predstavujú fundované svedectvo zahraničného diplomata na základe jeho vlastných pozorovaní a zážitkov. Práve pre svoj jedinečný charakter toto svedectvo môže prispieť na vytvorenie oveľa objektívnejšieho obrazu prvej Slovenskej republiky, než ako ju predstavuje značná časť bežnej slovenskej aj zahraničnej historiografie, a tým sa približujeme k historickej pravde.“

Záujem o obľúbenú rubriku Slovenských národných novín rastie Podnetné reakcie našich čitateľov

Stranu pripravil: Michal BADÍN - Foto: Ladislav LESAY

Národnej púte na Devíne, ktorú organizovala Matica, sa týkali aj listy našich čitateľov.

■ PROTI SLOVENSKÝM ZÁUJOMOM?

Vážená riaditeľka Zemková a hovorca RTVS pán Sumeghy, s rozhorčením reagujem na vysielanie správ STV z 29. 4. 2012 o 19. h, v ktorých ste sa vyhli čo i len spomenúť Národnú slávnosť na Devíne. Prišli tam tisíce ľudí osláviť vierozvestcov sv. Cyrila a Metoda, pripomenúť si výstup Štúrovej družiny a pozrieť na mohutnú Rastislavovu pevnosť – hrad Devín.

Prítomní boli zahraniční veľvyslanci, Matica slovenská s predsedom M. Tkáčom, gréckokatolícki (byzantski) veriaci, spevokoly, kňazi a množstvo ľudí. Kde sa majú takéto slávnosti ukázať, ak nie v médiách patriaciach slovenským občanom a poplatníkom! Je to šokujúce konštatovanie, že RTVS asi nepatrí bežným ľuďom, ale sú zámerne spolitizované proti slovenským záujmom!

Keď som bol v budove STV vyjadriť moju mienku, tak mi oznámili, že je celá vyprázdnená, pritom na SR (Mýtna) mi povedali, že štáb večerných správ tam sídli! Bol som odkázaný na budovu SR, kde som sa dovolal k hovorcovi p. Sumeghymu, ktorý ma aspoň vypočul a požiadaval o tento email.

V mene veľkej väčšiny slovenských pútnikov na Devín žiadam, aby tieto skutočnosti boli prešetrené a zobrali ste na vedomie, že slovenská verejnosť chce byť objektívne informovaná o dianí doma aj v zahraničí. A nie pred ňou zaťažovať významné národné oslavy!

S POZDRAVOM Peter ČEKOVSKÝ
Panslovanská únia

■ EŠTE K DEVÍNU

Pôvodne sme sa k neprijatiu ponuky našich Združení slovenskej inteligencie Maticou slovenskou – aby sme ako predstavitelia národných síl partnersky spolupracovali pri organizovaní tohtoročnej Národnej slávnosti na Devíne – nechceli vyjadrovať ani to komentovať. My sme si svoju povinnosť splnili. Keď sme sa dozvedeli o pripravách Národnej slávnosti na Devíne – v tom istom čase, keď každoročne robíme jarnú slávnosť s takmer totožným programom –

iniciatívne sme ponúkli svoju pomoc pri ich spoluorganizovaní, aby sme sa vyhli duplicitne aj triešteniu národných síl. Nie je to teda ani našou vinou, ani zanedbaním si našich povinností. Naše svedomie je čisté, veď sme tradíciu nielen nezištne a z vlastných prostriedkov roky udržiavali, ale sme ju aj rozvíjali a obohatili o náš generálny prínos, ktorým je celodenný či dokonca dvojdenný kultúrny program a Devínska prisaha členov Slobodnej rady slovenského národa obnovennej SNR, uskutočňovaná pravidelne v termínoch okolo 1. mája, ktorá je spojená s poctou našim predchodcom pred štúrovskou pamätnou tabuľou na nádvorí hradu Devín. Tak to bolo – spoločne s miestnymi odborníkmi MS či Štúrovskou spoločnosťou – ešte minulý rok...

Preto nielenže sme prirodzene očakávali, že budeme aj tohto roku spoluorganizátormi toho, čo sme roky udržiavali ako tradíciu, ale sme aj iniciatívne ponúkli svoju spoluúčasť. Vedenie MS však nami priateľsky a partnersky podávanú ruku neprijalo a rozhodlo inak. My sme – v zmysle našich opakovaných výziev Spolupráca nás zjednotí – naďalej presvedčení, že práve spolupráca národných síl je jediná správna cesta k nášmu celonárodnému úspechu. Zvolávať však z celého Slovenska na to isté miesto takmer tých istých ľudí na slávnosť s takmer identickým programom v rozpätí dvoch dní (29. 4. – 1. 5.) považujeme za duplicitné, neúčelné a zároveň aj za nežiaduce trieštenie národných síl. Preto sa naša tohtoročná Devínska prisaha a tradičné vzdanie pocty našim predchodcom pri pamätnej tabuľi štúrovcov na nádvorí hradu Devín pre uvedenú dôvodu neuskutoční. Zároveň prajeme všetkým, ktorí prevzali od nás štafetu a budú pokračovať v tradícii devínskych slávností, aby naplnili skutkami naše prvotné predsavzatie, ktoré sme si vytýčili na začiatku našej činnosti: „Pretvoríť Devín z mlkvej mohyly minulej slávy na miesto živej inšpirácie k rovnako veľkým činom, akých boli schopní naši predchodcovia už na úsvite

slovenských dejín.“ V roku 2007 sme spolu so scenárom, ktorý na požiadanie vtedajšieho podpredsedu vlády SR vytvoril náš predseda akad. maliar V. Hornáček, odovzdali tradíciu celonárodných slávností sv. Cyrila a sv. Metoda najvyšším ústavným činiteľom SR. Tohto roku štafetu devínskych slávností prevzala MS... Aj keď sme si prevzatie štafety a partnerskú spoluprácu predstavovali inak, vítame, že sa MS konečne ujala svojej povinnosti, a veríme, že jej vedenie prehodnotí svoje tohtoročné rozhodnutie, aby sme už budúci rok 1 150. výročia misie solúnskych bratov a 150. výročie vzniku MS mohli organizovať spoločne ako partneri a byť tak príkladným vzorom pre celý slovenský národ. Zároveň ďakujeme všetkým, ktorí s nami po mnohé roky spoluorganizovali slávnosti na Devíne, najmä občianskym združeniam: Devínsky mech, Kysucká kultúrna nadácia, CO MS Bratislava I., Rodný kruh, Slovenský juh, Spolok priateľov staroslávneho Devína, Štúrova spoločnosť a ďalším...

(krátené)

**Rada osobností a výbor
Združení slovenskej inteligencie**

■ JEDOVAŤ OBSAH

Hlina, myslím tým pôdu, zvyčajne býva veľmi úrodná, ak sa o ňu príkladne staráme. Takáto hlina potom prináša aj kvalitnú a bohatú úrodu. Tá menej kvalitná, ktorá aj napriek našej starostlivosti je neúrodná, používame na priemyselné spracovanie a po jej vypálení je z nej osov v podobe tehlových tvárnic. V zimnom období, keď bol dostatok snehu, mohol som vidieť v smere do Žiliny a späť na rôznych miestach veľkými písmenami napísané: HLINA. Niektorí asi chcel upozorniť niekoho, že je na tom mieste hlina. Ústredná volebná komisia 11. marca zverejnila zoznam zvolených kandidátov do slovenského snemu. Medzi tými stopäťdesiatimi som objavil priezvisko HLINA, ktorý bol zvolený za OĽaNO. V súvislosti s týmto priezviskom ešte pred samotnými voľbami boli zverejnené isté negatívne

informácie, ktoré som jedným udom prijal a druhým vypustil. Neboli pre mňa až také dôležité a prvoradé. Tento pán Hlina ešte ani poriadne nezohrial svoju poslanceckú stoličku v slovenskom sneme, ešte sa ani poriadne nezorientoval v samotnej budove slovenského snemu a už vypustil zo svojich úst vety, ktoré nemajú ani logiku, ani súdnosť – ale jedovatý obsah. Vraj okolo druhého mája na plenárnom zasadnutí sa „verejne ospravedlní za Jána Slotu“. Nie ospravedlní za niečo (veď ani niet za čo sa ospravedlniť), čo on vykonal pred svojím zvolením, ale za niečo, čo bolo smerom k iredentistom a šovinistom zo strany promaďarsky orientovaných politikov správne povedané. Pán Hlina zrejme vtedy mal zapchaté uši, prípadne sa nenachádzal na štátnom území nášho štátu. Srdečne by som mu doprial počutie slov kritiky na jeho osobu z radov občanov môjho mesta po tom, čo bol v hromadných oznamovacích prostriedkoch oznámený jeho úmysel. A ešte na dôvažok, pán Hlina využijúc osobnú neprítomnosť pána Jána Slotu (ktorý sa nebude môcť brániť v posvätných inštitúciách všetkých roduverných Slovákov) v slovenskom sneme, nedôstojne, nelogicky, ba dalo by sa uvažovať aj o jeho protinárodnom postoji, sa ide „ospravedlňovať“... Ak svoj úmysel aj splní, že vyriekne „slová ospravedlnenia“, okamžite si treba položiť otázku, či to nie je reálna hrozba od iredentistov a šovinistov, predĺžených rúk promaďarsky orientovaných politikov z maďarskej národnostnej menšiny so slovenským štátnym občianstvom (???), ktorí na slovo poslúchajú a vyplňajú túžbu a želania tých spoza našich južných hraníc. V politickej strane MOST – HÍD už takých majú. Som však pevne presvedčený o tom, že vládna koalícia slovenského snemu – absolútna väčšina – odmietne si osvojiť „ospravedlnenie“ z úst pána Hlinu. Dúfam, že drvivá väčšina múdrych a správnych poslancov slovenského snemu za toto volebné obdobie pretvorí názory pána Hlinu smerom k slovenskému národu, ktorému slúži. Aspoň podľa prisahy a vôle občanov slovenského národa by mu mal slúžiť.

Marián BURÍK

■ NEPREDÁVAJME PÔDU

Rád by som sa poďakoval za uverejnenie článku Stav nášho pôdohospodárstva vystihujú slová mizéria i sabotáž v SNN 15. Situácia je vážna, je naozaj potrebné niečo v tejto veci robiť, a preto oceňujem prezentáciu tejto problematiky na stránkach SNN. V prílohe vám v tejto súvislosti posielam výzvu, ktorej spoluiniciátorom je aj Miestny odbor Maticy slovenskej v Košiciach. Obsah tejto výzvy sa tiež týka vami uvedenej problematiky, konkrétne ide o to, aby sa dosiahlo trvanie embarga na predaj poľnohospodárskej pôdy, lesov a vodných zdrojov na Slovensku: „My členovia pronárodné a proštátne orientovaných organizácií z východného Slovenska vyzývame prezidenta Slovenskej republiky, predsedu vlády Slovenskej republiky a predsedu Národnej rady Slovenskej republiky prijať v právnom prostredí našej vlasti po marcových parlamentných voľbách v roku 2012 také legislatívne opatrenia, ktoré by znamenali pokračovanie a časovo neohraničené trvanie embarga na predaj poľnohospodárskej

pôdy, lesov a zdrojov vody. Naša pôda, lesy a voda predstavujú hodnoty, ktoré považujeme za národný poklad Slovenskej republiky a hmatateľný symbol jej štátnej suverenity a zvrchovanosti. Chystané obchodovanie s týmto artiklom na medzinárodných trhoch považujeme za akt vlastizrady, a preto navrhujeme zaviesť do právneho poriadku Slovenskej republiky aj tomu zodpovedajúce sankcie a tresty. Ďalej vyzývame štátnych predstaviteľov Slovenskej republiky, aby sa zasadili o zachovanie regionálneho vysielania Slovenskej televízie a Slovenského rozhlasu v štúdiách na východnom Slovensku a na strednom Slovensku, ktoré súčasné vedenie Slovenskej televízie a rozhlasu ruší. Považujeme za prirodzené, že by v regionálnom vysielaní Slovenskej televízie a Slovenského rozhlasu mali mať miesto reportáže a správy aj z takých aktivít a podujatí, aké organizujú vlastenecky zamerané organizácie. Tiež vyjadrujeme plnú podporu intenzívnejšej ekonomickej a hospodárskej spolupráci medzi Slovenskou republikou a Ruskou federáciou a s tým spojeného projektu vybudovania širokorozchodnej železničnej trate na území Slovenskej republiky vedúcej do terminálu v oblasti Bratislavy. Navrhujeme zaradiť tento projekt do programu vlády SR ako prioritnú investíciu strategického štátneho významu.

**Jozef MIŽÁK, Ján DUDÁŠ,
Juraj SLOVINSKÝ, Tibor KOREČKO**

■ KDE SA KONČIA ŽARTY

V polovici februára toho roku vstúpilo 5 200 zamestnancov úradov práce do štrajkovej pohotovosti. Chcú ňou kompetentných upozorniť na mimoriadnu pracovnú preťaženosť, nedostatočné finančné ohodnotenie ich práce a pracovné podmienky nezodpovedajúce významu služieb, ktoré poskytujú. Zamestnanci pracujú pod silným tlakom, lebo optimálny počet klientov pripadajúci na jedného sprostredkovateľa je dvojnásobne prekročený.

Peticiu, v ktorej požadujú zvýšenie plátov o 15 percent, podali zamestnanci ešte v decembri 2011. Odpovede sa dočkali až po tom, ako vstúpili do štrajkovej pohotovosti. Exminister práce, sociálnych vecí a rodiny J. Mihál (SaS) zamestnancom odkázal, že so svojimi požiadavkami musia počkať na novú vládu, pretože v rozpätí rezortu nie sú na naplnenie požiadaviek zamestnancov prostriedky, a on ako minister nemá v danej chvíli kompetenciu, aby ich navyšoval. Mihál vyzval nespokojných štátnych zamestnancov na trpezlivosť a prisľúbil, že ministerstvo urobí to, čo v danej situácii môže – zmenu organizácie práce na úradoch práce cez metodické pokyny, ktorá nespokojným zamestnancom aspoň čiastočne uľahčí situáciu. A že ju nemajú jednoduchú, potvrdzuje aj nedávna skúsenosť z nemenovaného detašovaného pracoviska Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny v Bratislave. Riaditeľka úradu našla ráno po príchode do zamestnania na dverách svojej kancelárie namaľovaný čierny kríž. Nevedno, či išlo len o prejav frustrovaného človeka bez práce alebo o niečo viac. V každom prípade je to čosi, čo prekračuje hranice akceptovateľného správania a môže vyvolať oprávnené obavy.

(ob)

OČAMI MATICE

Marián TKÁČ
predseda Matice slovenskej

Potrebujeme Maticu?

Na Devíne sme zorganizovali veľkú udalosť! Dokázali sme, že aj v roku 2012 dokáže Matica zhromaždiť tisíce ľudí, a to nie je málo. Pre niekoho však – zdá sa – až priveľa! O slovo sa prihlásili nezištlivci, ktorým ide akékoľvek vlastenectvo krkom, dvíha sa im z neho žalúdok. Už nestačí Maticu len „verejnoprávne“ ignorovať, otvorili už dokonca besedu, či Maticu ešte vôbec treba!

Positívnych ohlasov je však viac, prišli aj spoza mora. Ozval sa Dr. Mikuláš Haľko, žijúci v USA, a pripomenul, že 5. júla 1945 jeho otec, bratislavský gréckokatolícky titulárny kánovník Jozef Haľko, slávil pod Devínskym hradom gréckokatolícku liturgiu, čím založil tradíciu, ktorá pokračovala do roku 1948. „Ja som na devínskej bohoslužbe ministroval v roku 1948,“ uvádza p. Haľko. „Latinské liturgie začal na Devíne vysluhovať Ferdiš Juriga v roku 1929. Bohoslužby boli na drevených poľných oltároch neďaleko slovenskej baziliky, ktorá sa vtedy ešte nachádzala pod zemou a považovali ju za rímsku stavbu. Základy baziliky boli po stáročia ukryté tromi vrstvami hrubov, aby sa táto slovanská stavba ani náhodou už nikdy nenašla...“

Chcem poďakovať všetkým, ktorí pomohli, osobitne Mestskému múzeu, ktoré otvorilo brány Devína zadarmo. Teší aj záujem vplyvnej verejnosti o postavenie sochy Rastislava a o znovupostavenie utajenej baziliky na Devíne. Verím, že prekonáme nástrahy, a na Devín sa vráti bazilika podobná svojim kópiám, ktoré dali postaviť Metodovi žiaci v Macedónsku.

Na začiatok možno postačí, že vztýčíme na Devíne našu štátnu zástavu. Ved' okružie výročia sa približujú. Už toho roku 17. júla si pripomenieme 20. výročie deklarácie o zvrchovanosti. Matice bude pri tom rovnako, ako bola pri pripomienke smutného Štefánikovho osudu v Ivanke pri Dunaji. A ako ju vidieť všade na Slovensku.

Predplatné na rok 2012

Ročné predplatné 26 €
Polročné predplatné 13 €
Štvrťročné predplatné 6,50 €
Cena jedného výtlačku bude 0,50 €, cena výtlačku v prípade dvojčísła 1 €. Slovenské národné noviny si môžete objednať aj na tel. číslo 043 / 4012 837 a na adrese snnredakcia@matica.sk

V SNN 19 si prečítate:

- Nejasné okolnosti okolo smrti M. R. Štefánika
- Rozhovor s vedeckým tajomníkom Matice Imrichom Sedlákom
- Mýty a reality od profesora Milana Ďurica
- Neférové dovolenkové lákadlá cestovných kancelárií
- Návrat k predaju krvnej plazmy

Od našich matičných prispievateľov z celého Slovenska Spod spravodajského pera

LIST PREDSEDOVI VLÁDY

Vážený pán predseda vlády Slovenskej republiky, dovoľte, aby sme Vás úctivo pozdravili a zablahoželali k prvým štátnickým krokom vo funkcii predsedu vlády a k upokojeniu domácej politickej scény. Pálčivé ekonomické problémy Vám nedávajú možnosť mať tradičných 100 dní na prípravu závažných rozhodnutí, ale musíte konať neodkladne, čo aj robíte. Dovoľme si vysloviť svoj názor na ďalšie kroky, ktoré by mala nová vláda podniknúť, keďže ich považujeme za dôležité pre posilnenie národno-štátnych záujmov Slovenska a dosiahnutie maximálnej spokojnosti občanov.

Ide nám najmä o nasledovný okruh problémov:

1. Ústavným zákonom zabrániť rozpredaju štátnych pozemkov a nerastného bohatstva, vrátane pitnej vody, a prehodnotiť súčasný trend zachytávania podzemných vôd. Pôdu pod priemyslové parky a pod výrobné podniky nepredávať, ale dať do užívania na primerané obdobie napr. na 30 rokov.
2. Pokúsiť sa napraviť chyby, ktoré sa stali pri nešťastnej privatizácii strategických podnikov. Štát by mal mať rozhodujúce slovo v týchto podnikoch.
3. Vytvárať podmienky na pozdvihnutie nášho poľnohospodárstva, predaj domácich výrobkov, aby sa dosiahla maximálna potravinová sebestačnosť.
4. Podporujeme Vaše zámery pri riešení problémov v zdravotníctve, školstve a v sociálnej politike.
5. Zvážte vytvorenie štátnej sporiteľne, aby sa dali použiť úspory občanov napr. na výstavbu diaľnic, prípadne významnej infraštruktúry.
6. Veľmi dôležitá je náprava vo verejnoprávnych médiách, ktoré často preberajú protivládne a protištátne stanoviská súkromných médií. Za dôležité považujeme

založenie denníka, ktorý by objektívne informoval o domácich a zahraničných udalostiach.

7. Je najvyšší čas, aby školská výchova vstúpila mládeži zdravé národné povedomie.

8. Pretože Vás volila podstatná časť katolíkov, odporúčame vyjsť im v ústrety aj pri uzatváraní ďalších bodov zmluvy s Vatikánom. Bol by to ústretový krok pre plánovanú návštevu pápeža na Slovensko.

9. Žiadame, aby socha Svätopluka na bratislavskom hrade bola uvedená do jej pôvodného stavu po slávnostnom odhalení.

10. Od Maďarskej republiky treba žiadať, aby všetky slovenské kultúrne pamiatky neoprávnené zadržované na území Maďarskej republiky boli neodkladne vrátené na svoje pôvodné miesto – na Slovensko!

Do ďalšej tvorivej práce Vám prajeme veľa zdravia a sil.

MO MS Bratislava I.

PALETA MLADÝCH UMELCOV

Pod týmto názvom sa koná v tomto roku už 8. ročník putovnej výstavy výtvarných prác žiakov výtvarných odborov základných umeleckých škôl z regiónov Novohrad, Gemer a Malohont. A tak v pondelok 30. apríla 2012 sa otvorili brány Domu Matice slovenskej v Lučenci, aby privítali všetkých tých, ktorí si so záujmom prišli pozrieť vystavené diela. Srdečné privítanie v úvode riaditeľkou DMS Alenou Rezkovou vystriedali čarovné tóny v podaní malých umelcov hudobného odboru ZUŠ Novohradská v Lučenci. Po milom vystúpení nasledoval príhovor Janky Kemenikovej, riaditeľky ZUŠ. Myšlienka organizovať takúto prezentačnú prehliadku prác žiakov vznikla pred pár rokmi ako iniciatíva ZUŠ Lučenec a ZUŠ Filakovo. Postupne však naberala na atraktivite, a tak sa

začali zapájať ďalšie a ďalšie umelecké školy. Tento rok, okrem spomínaných troch regiónov, tu už bolo zastúpené aj Pohronie - ZUŠ Pohronská Polhora. V závere účastníci vyjadrili jednoznačnú podporu a propagáciu tejto aktivity. Následne si prítomní mohli zblízka pozrieť 165 vystavených prác žiakov 11 ZUŠ zo štyroch regiónov.

Alena REZKOVÁ

ROZDÁVALI NARCISY

Narcis predznačuje príchod jari, prebúdzania prírody a života. Tak je i symbolom nádeje, že aj náročný boj môže mať dobrý koniec. Pripnutím si žltého narcisu mohli ľudia už 16. krát podporiť myšlienku spolupatričnosti s tými, ktorí bojujú s onkologickým ochorením. Tohtoročným heslom Dňa narcisov bolo „13. apríla môže pomôcť každý...“ A hoci išlo o „piatok trinásteho“, deň sa niesol v pozitívnom duchu a ľudia naozaj pomáhali. Finančná zbierka na pomoc onkologickým pacientom a ich rodinám, ktorú organizuje Liga proti rakovine, mala veľký úspech. Do zbierky sa zapojili aj matičiari, ktorých koordinoval OP Matice slovenskej v Prievidzi. V spolupráci s MO MS bolo vytvorené kontaktné miesto, kde sa každý záujemca mohol informovať o onkologických ochoreniach, ich prevencii, a odniesť si zaujímavé materiály. Aktívne sa zapojil aj Odbor Mladej Matice Prievidza. Jeho členovia spolu s ďalšími dobrovoľníkmi, ktorí rozdávali narcisy už od skorého rána, vyzbierali nemalú sumu 2 170,31 €. Matičiari veria, že vyzbierané finančné prostriedky pomôžu v boji so zákerou chorobou a okrem partnerstva v ďalšom ročníku Dňa narcisov plánujú zorganizovať aj podujatie zamerané na prevenciu rakovinových ochorení.

Vlastimil UHLÁR

Pripomenuli si Janka Kráľa

Dňa 24. apríla sme si pripomenuli 190. výročie narodenia básnika Janka Kráľa. Pri tejto príležitosti sa v Balašských Darmotách konala spomienková slávnosť. Podujatia, ktoré pri tejto príležitosti zorganizoval Zväz Slovákov v Maďarsku, svojou účasťou aktívne podporili aj matičiari z Lučenca.

Zhromaždenie účastníkov sa konalo pred miestnym gymnáziom Mikszátha, kde je na priečelí budovy umiestnená tabuľa na počesť Janka Kráľa, ktorý tu v rokoch 1849 – 1854 pôsobil. Po spoločne zaspievanej piesni „Daj Boh šťastia tejto zemi...“ všetkých prítomných privítala pani Ruženka Egedová Baránková, predsedníčka Zväzu Slovákov v Maďarsku, a uviedla kultúrny program detí Základnej školy v Lucine v Maďarsku. Slávnosť pokračovala príhovorom zástupcu slovenskej menšiny samosprávy. Následne sa prítomným prihovarila pani Helena Melicherová, predsedníčka MO MS v Lučenci. Svojím príspevkom priblížila život a dielo významného básnika, štúrovca, publicistu a revolucionára, Janka Kráľa. Jeho poézia sa začleňuje do tvorby celoeurópskeho významu. Sám Štúr ho označil za najtalentovanejšieho básnika. Sprítomňoval svet mravného čítania a úctu k ľudskej bolesti. Tento reprezentant slovenského literárneho romantizmu patril k samotárom, ale vedel sa zaujímať o zložité osudy slovenského národa. Jeho poézia bola nezvykle emotívna a myšlienkovito nabitá. Vo svojej ľudskej podstate bol burič a revolucionár. Pre jeho príznačné postoje mu prischla prezývka „divný Janko“. Po týchto slovách predsedníčka MO MS spolu s riaditeľkou Domu MS v Lučenci Alenou Rezkovou si uctili pamiatku Janka Kráľa položením venca.

(ar)

Vyhrajte víkend budúcnosti s Toyotou Auris Hybrid!

Navštívte nás, otestujte ktorékoľvek z vozidiel Toyota podľa vášho výberu, predložte vyplnený kupón a vyhrajte! Všetky kupóny budú v žrebovaní a 3 víťazi sa môžu tešiť na skvelý víkend s novou Toyotou Auris Hybrid. Súťaž prebieha do 13. 5. 2012, tešíme sa na vás!

TOYOTA

VŽDY
LEPŠIA CESTA

Meno: ..... Priezvisko: .....
Adresa: .....
Telefón: ..... Súkromná osoba/firma: .....
E-mail: ..... podpis: .....

Kombinovaná spotreba 3,8 – 4,0 l/100 km a emisie CO₂ 89 – 93 g/km. Zobrazené vozidlo môže obsahovať prvky príplatkovej výbavy.

AWF Slovakia

autorizovaný predaj a servis Toyota

Mierová ulica 135
821 05 Bratislava
tel.: 02/45 52 55 73 – 5
e-mail: predaj@awf.sk
www.awf.sk

R - 2012023

Týždenník Matice slovenskej. Vydávajú MS a VMS, s.r.o., Martin. Šéfredaktor Maroš SMOLEC. Zástupcovia šéfredaktora Michal BADÍN a Emil SEMANCO. Sídlo: Mudroňova 1, 036 52 Martin. Tel: 043/ 40 12 837 - 8, 41 34 535, 40 12 811, e-mail: snn@matica.sk, snnredakcia@matica.sk. Filiálna redakcia: Grösslingová 23, 812 51 Bratislava. Tel: 02/ 52 96 57 52. Administrácia: Matica slovenská, Mudroňova 1, 036 52 Martin. Tel: 043/ 40 12 837 - 8, 41 34 535. Tlač Ultra print, Bratislava. Rozširuje PNS, Mediaprint Kapa a redakcia. Redakčná rada: Marián TKÁČ, Ján ČOMAJ, Roman MICHELKO, Ján JANKOVIČ, Drahošlav MACHALA, Pavol MAČALA, Andrej STRÝČEK. Podávanie novinových zásielok povolené OZ SsRp Banská Bystrica, č.j.1081-93-PTP z 30. 3. 1993. Objednávky na predplatné prijíma redakcia SNN, Slovenská pošta a každý doručovateľ. Objednávky zo zahraničia: redakcia SNN a Slovenská pošta, a. s., Stredisko predplatného tlače, Námestie slobody 27, 810 05 Bratislava 15, e-mail: zahranicna.tlac@slpost.sk. Ročné predplatné 26 €, v ČR 530 Kč + 460 Kč poštovné, Európa 100€, ostatný svet 180USD. Neobjednané rukopisy a fotografie nevraciamy. MIČ 49 644, ISSN 0862-8823. EV 4009/10.